

CURIERUL JUDICIAR

DOCTRINA—JURISPRUDENȚA—LEGISLAȚIUNE—ECONOMIE POLITICĂ—FINANȚE—SOCIOLOGIE

Director: **DEM. I. DOBRESCU**
Președintele Uniunii Avocaților din România

COMITETUL DE REDACȚIE:

TR. ALEXANDRESCU <i>Avocat. Fost Magistrat Pro- decanul Baroului de Ilfov</i>	ALEX. CERBAN <i>Profesor la Facultatea de Drept, București</i>	IOSEF G. COHEN <i>Avocat</i>	GR. CONDURATU <i>Fost Consilier la C. de Apel de București, Avocat</i>	N. JAC CONSTANTINESCU <i>Președinte la Curtea de Apel din București</i>
RÉNÉ DEMOGUE <i>Profesor la Facultatea de Drept din Paris</i>	V. DONGOROZ <i>Confer. la Facult. de Drept din Buc. Avocat</i>	CONSTANT IONESCU <i>Avocat, al Statului. Doctor și Laurent în Drept Paris</i>	ALFRED JUVARA <i>Profesor Universitar Avocat</i>	Dr. ȘT. LADY <i>Membru în Consiliul Legislativ</i>
C. SIPSOM <i>Profesor la Facultatea de Drept, Fucurești</i>	C. STOEANOVICI <i>Dr. în Drept din Paris Avocat</i>	GR. TRANCU-IAȘI <i>Fost Ministru al Muncii Avocat</i>	P. VASILESCU <i>Profesor Universitar Avocat</i>	AL. VELESCU <i>Dr. în drept din Buc Avocat</i>
				I. GR. PERIȚEANU <i>Avocat</i>
				ALBERT WAHL <i>Profesor la Facu taate de Drept din Paris</i>

Secretar de redacție: **E. C. DECUSARĂ**, Dr. în Drept din Paris. Directorul Statisticii Judiciare.

Membrii corespondenți pentru Paris: **EDOUARD LEVY** și **SILVIU KRAINIC**, D-ri în Drept, Avocați, Paris.

Membru corespondent pentru Polonia: **EMIL ST. RAPPAPORT**, Președinte la Curtea de Casație din Varșovia.

ABONAMENTUL	
Un an p. B-ci, Case com., Autorit. 1400 lei	
„ Avocați . . . . . 1000 „	
„ Magistrați . . . . . 800 „	
6 luni prețul de sus pe jumătate	

APARE ODATĂ PE SĂPTĂMÂNĂ
In lunile Iulie și August
Apere odată la două săptămâni
Abonamentele se plătesc totdeauna înainte

Redacția și Administrația
București Strada Artei No. 5
Lângă Palatul Justiției
TELEFON 13/29

S U M A R

— Primele încercări de doctrină comercială în Țara Românească, de Andrei Rădulescu, Consilier la Casație;
— Spre o reformă a Procedurii Civile (urmare), de Nicolae Solomon;

— Bulletin de la Société de législation comparé roumaine, anul al patrulea, publicat sub privityrea și din inițiativa D-lui Iosif G. Cohen, Avocat, Membru al Consiliului Legislativ — *Recenzie*, de Trajan Alexandrescu;

— I. Negreanu, Studii Juridice, 260 pag. Prețul 160, cu Prefața D-lui Consilier C. Hamangiu, *Recenzie*;

— Evoluția juridică a Epitropiei Sf. Spiridon de la 1757—1800. Desvoltarea vechilor ctitorii și fundațiuni după documente inedite de G. Băileanu, *Recenzie* de Const. Zotta;

JURISPRUDENTE:

— Curtea de Casație s. I: *Ion P. Rosetti—Bălănescu și alții cu Sofia M. Rădulescu*, (Servituți, Dreptul de a primi aer și lumină de pe fondul vecin. Nu constituie o servitute. In ce caz poate duce la dobândirea unei servituți? Art. 612, 613 C. Civil);

— Curtea de Apel Chișinău s. I: *Vladimir Leatu cu Ministerul de Interne*, (Dacă funcționarul suspendat are dreptul la salariul funcțiunii pe timpul suspendării? Art. 68 Statutul funcționarilor publici), cu o *Notă* de avocatul Nicolae Weisengrunn;

— Curtea de Apel București s. III: *Colonelul Gh. Crăiniceanu cu Ministerul Domenilor și Agriculturii*, (Când poate fi anulat actul administrativ de autoritate? Legea pentru improprietărea ofițerilor decorați cu Mihai Viteazu din 15 Aprilie 1927. Datoria Administrației de a-și retrage singur actele de autoritate făcute cu înfrângerea legii. Art. 1 legea Cont. Ad-tiv).

La 15 Mai a. e. va apare în Editura *Curierului Judiciar*: **DREPT COMERCIAL COMPARAT**, vol. I, de M. HACMAN, Profesor de Drept comercial la Universitatea din Cernăuți.

Acest volum, format mare, având 800 pagini cuprinde: *Partea Generală*. — *Dreptul comerțantului fizic*. — *Dreptul obligațiunilor comerciale*.

PREȚUL 500 LEI.

PRIMELE ÎNCERCĂRI DE DOCTRINĂ COMERCIALĂ ÎN ȚARA ROMÂNEASCĂ

Am arătat altă dată că, în Țara Românească, învățământul Dreptului a început să fie organizat în al doilea deceniu al secolului XIX-lea (1).

În 1815 pe toamnă găsim la Școala domnească din București un profesor, care preda limba latină și legile „latin și nomicos” și care era plătit cu 2.400 taleri pe an plus cameră de locuit în localul Școalei (2).

Cu reorganizarea acestei școli în 1816, pentru învățământul Dreptului s'a creiat o catedră specială, fiind convinși cu toții, boeri și Domn, că „știința Dreptului atât pentru judecători cât și pentru cei ce sunt dați în judecată și în fine pentru toți oamenii în genere este trebuincioasă ca una ce, după un principiu firesc, se mărturisește ca cel mai sănătos sprijin pentru omenire”.

Domnul numi profesor la această catedră pe *Logofătul Nestor*, judecător la Divan, unanim recunoscut ca fiind cel mai indicat, mai ales pentru începutul unei învățături așa de însemnate (3).

Am însă convingerea că învățământul Dreptului a existat la noi chiar în școala oficială cu mult mai înainte și nu mă îndoiesc că vom avea și dovezi sigure despre aceasta.

Dela Februarie 1816 acest învățământ a continuat

1) Cercetări asupra învățământului Dreptului în Țara Românească, până la 1864, pag. 11—12.

2) Ureche A. V. Istoria Românilor X, A. p. 366 și 371.

3) Andrei Rădulescu, o. c. p. 12. Ureche o. c. 371—374. Cf. Istoria Școalelor I No. 100 și urm.

aproape fără întrerupere. După Nestor a predat la Sf. Sava, din toamna anului 1825, materii juridice *Costache Moroiu* și poate ceva și Eufrosin Poteca, elevii celui dintâi și trimiși bursieri în Italia, probabil mai ales în urma stăruinței lui.

Costache Moroiu a fost conducătorul și sufletul învățământului legilor până la moarte, în 1847. El a predat diverse părți din știința Dreptului și, în deosebi drept roman, așa de util mai ales atunci pentru înțelegerea legiilor civile. S'a ocupat încă și de drept comercial, reclamat de diferitele nevoi practice și mai ales de transformările economice. Se simțea din ce în ce mai puternic nevoia de cunoașterea regulilor juridice aplicabile comerțului, care luă o dezvoltare tot mai mare. Până să se facă o pravilă negustorească — aveam doar atâtea de făcut și schimbat — s'au gândit să se folosească de cea franțuzească.

Chiar în Regulamentul Organic s'a prevăzut să se tălmăcească codul comercial francez. Pentru acesta Moroiu a făcut o traducere, care ar fi fost gata pe la 1830 și care a fost întrebuințată în manuscris desigur și pentru învățatură și pentru trebuințele comerțului.

Nevoia cunoașterii normelor juridice comerciale devenea tot mai pronunțată. De aceea, peste puțin timp, în anul școlar 1835—1836, Moroiu a deschis pe lângă celelalte cursuri, și unul de *Drept comercial „de pe uscat”*.

În acest curs s'a ocupat mai întâi despre diferitele clase de comercianți, despre „clasașia neguțătorilor”. Aci a vorbit și despre drepturile și datoriile fiecăruia după legea austriacă. După aceasta a tratat despre „cataștele” neguțătorilor și corespondența neguțătorească. În al treilea rând s'a ocupat de „tovărășiile neguțătorilor”. Fiindcă începuse a se întrebuița și la noi polițiile a consacrat un capitol pentru polițe și bilete la ordin, numindu-le „bilete de orânduială”. În partea V-a se expun modurile de a încheia cumpărări și vânzări în comerț și regulile pentru expediere. Capitolul VI, ultimul după știrile ce avem, cuprindea o parte referitoare la „bursele de negoț și secsali”.

Pentru ținerea cursului s'a servit desigur de lucrări și legi apusene, dar în special a avut ca bază textul jurisconsultului Agostino Reale și „legiuirea austriecească și franțezo-italienească” care era întrebuințată în Regatul Lombardo-Venețian, aparținător atunci Împărăției habsburgice (4).

Despre acest curs nu cunoaștem până acum, de cât aceste indicațiuni sumare. Nu s'a tipărit și nu-l avem nici în manuscris; sperăm totuși că se vor găsi cu vremea măcar părți din el.

Din aceste scurte notițe se vede că era un curs destul de dezvoltat — poate prea greu pentru starea de cultură a elevilor — era bine întocmit și va fi adus

multă lumină pentru toți, care se interesau de această materie.

El este — din cele ce știm până azi — prima încercare doctrinară în dreptul comercial la noi, fiindcă nici în Moldova — la acea epocă — nu s'a ținut vre un curs ori publicat ceva asupra acestei materii.

* * *

Conducătorii țării, fiind din ce în ce mai convinși de utilitatea studiilor juridice, au căutat să le dea o dezvoltare și mai mare. De aceea în reorganizarea de la 1837—1838, datorită mai ales priceperii și patriotismului lui Barbu Știrbey, s'a făcut, din cursul de legi de până atunci cu un profesor, care preda diverse materii, o școală de legi în care avea să se predea: dreptul roman, dreptul civil al țării, dreptul comercial, dreptul și procedura penală. Pentru fiecare din acestea era câte un profesor: Moroiu, Ștefan Ferechide, Alecu Racoviță și Constantin Brăiloiu, toți Doctori în Drept.

Învățământul Dreptului se înfățișa astfel cu un caracter de Facultate (5). Necunoșcători și neîncredători în ceiace au făcut înaintașii noștri și cu admirație exagerată pentru ce este strein am putea să cercetăm dacă, în multe părți nu mai ales vecine, se prezenta mai bine la acea vreme învățământul Dreptului.

Fragmente din cursurile acestor profesori s'au păstrat la Academia Română (6) unde au fost adunate ca atâtea alte comori ale noastre cu mari sacrificii, când această instituție nu era așa de sărăcită ca astăzi.

Alecu Racoviță pare a fi fost un foarte bun profesor. Din cursul lui de Drept comercial ținut între 1837—1841 avem numai câteva lecțiuni în 2 manuscrise, rămase dela 2 studenți ai lui: Andrei Daniilov și Nenovici.

Cursul este intitulat: *Despre pravili și deslușiri asupra faptelor comerciale*.

La începutul cursului s'a ocupat despre pravili în genere și despre Drept în diversele lui înțelesuri. Apoi a vorbit despre împărțirea Dreptului în: *dreptul neamurilor și dreptul public*. Aci a expus pe scurt principiul separației puterilor și a dat câteva notițe despre fiecare dintre ele. Puterea legislativă — după el — aparține Domnului și Obșteții Adunări. Puterea executivă sau ocârmuitoare este încredințată Domnului, care e căpetenia supremă a Statului. Puterea judecătorească aparține în principiu Domnului de la care se pogoară toată dreptatea; judecățile se caută însă de judecători orânduși de dânsul.

Mai departe se ocupă de dreptul privat. Acesta este „colecția pravilelor care au drept obiect a re-

4) Ureche A. V., Istoria Școalelor, IV, p. 456.

5) Almanahul Statului pe 1838 p. 136. Ureche A. V. Istoria Școalelor II p. 30 și urm. Andrei Rădulescu o. c. p. 31 și urm.

6) Manuscrisul 2710,

gulă interesele particulare". El este format din 3 părți: condica civilă, condica comercială, condica de procedură și condica criminală.

După acestea intră în obiectul propriu al cursului arătând mai întâi ce este comerțul. „Comerțul astfel precum jurisprudența îl privește constă în osebitele negociații care au drept scop a săvârși sau a înlesni schimburile produselor firii sau ale industriei”.

„Dreptul comercial se compune din toate regulele care privesc la tăria acestor negociații și la sfârșiturile ce pot avea precum și la chipul de a se judeca prigonirile ce dintrânsele pot isvori.

„Aceste reguli pot fi adunate din 3 izvoare: 1) din condica comercială; 2) din dreptul comun cuprins în celelalte condici, în cecece potrivindu-se la faptele comerciale nu s'au schimbat prin prăvilă specială; 3) din obiceiurile comerțului potrivite la cecece prăvilele n'au prevăzut”.

După această introducere a intrat în studiul faptelor de comerț pe care le împarte în 2: fapte de comerț socotite prin sine ca atare și fapte de comerț socotite astfel diu cauza calității părților contractante.

Continuă — apoi — comentarea codului. Din cele ce se găsesc în manuscrisele păstrate menționăm o parte despre neguțatori, în care se explică art. 1—16 codul comercial francez, care se pare că la data când elevii își făceau notițele era tot în manuscris (7).

Este o parte despre cataștele, registrele neguțătorilor, despre tovărășii, lămuriri asupra articolelor până la art. 56; altundeva note asupra art. 134—140, 170—189, părți asupra falimentelor „pentru falimenturi și bancrutari”.

Pare cert că a ținut un curs complet dar nu s'a păstrat și nu s'a tipărit.

Din cele arătate se vede că avea drept temeiul codul comercial francez. Așa se hotărâse când s'a reorganizat învățământul Dreptului în 1837—1838.

Profesorul de Drept comercial trebuia să se folosească de traducerea condicii franceze — probabil traducerea lui Moroiu — așa cum fusese îndreptată de o comisie a Obșteștii Adunări și primită, aprobată de această Adunare.

În ceia ce privește izvoarele doctrinare ale cursului lui Racoviță desigur că sunt cele franceze, ale profesorului său dela Paris sau ale autorilor francezi.

Influența franceză s'a întărit în chip deosebit pe calea aceasta a dreptului comercial. În acea vreme s'a și introdus — după cum se știe — codul comercial francez ca lege a Țării-Românești (1 Ian. 1840), de unde la 10 Decembrie 1863, a fost extins și în Moldova.

* * *

Cursurile făcute — deși netipărite — au fost de mult folos vieții practice iar în curând provoacă și

încercări tipărite de doctrină. Cea dintâi, dintre acestea, este o lucrare făcută de Gh. A. Manu și A. Roset-Bibica și apărută în 1842 la București. Autorii, înțelegând nevoia răspândirii cunoștințelor de Drept comercial, mai ales după introducerea noii legi comerciale, au proiectat o lucrare în mai multe volume, în care să fie expuse noțiunile strict necesare în legătură cu această materie și să fie lămurite, într'o formă sumară, textele. Pentru a-și ajunge scopul au luat ca model manualul de Drept comercial al profesorului de la Facultatea de Drept din Paris, cu mult renume atunci, P. Bravard-Veyrières. Se pare că ei au utilizat ediția II, apărută în 1840.

Titlul lucrării este: „*Tălmăcirea condicii comerciale, după metoda lui Bravard-Veyrier, pentru întrebuințarea judecătorilor, a avocaților și a neguțătorilor*”.

Ea a fost închinată, prin frumoase cuvinte, Domnitorului Alexandru D. Ghica, care aprobase introducerea codului de comerț și care trecea de sprijinitor al progresului și al dreptății.

Din această lucrare n'a apărut — după câte știu — decât un volum de 210 pagini. Probabil că au existat în manuscris și celelalte părți dar nu li s'a dat de urmă.

Volumul este destul de rar. L-am găsit în Biblioteca Camerei de Comerț din București; unde, cu deosebită plăcere, am văzut pe lângă o bogăție de material privitor la viața economică și multe lucruri care interesează trecutul nostru din acest punct de vedere. Această descoperire, în special, a prilejuit aceste rânduri. Un alt exemplar se află la Academia Română. Ele sunt legate frumos și se prezintă ca tipar în condițiuni foarte bune.

În această lucrare, înainte de a intra în explicarea dreptului comercial, autorii au întocmit 3 capitole destul de importante, mai vârtos pentru că din ele se vede ce se știa la noi asupra chestiunilor tratate și ce concepții aveau oamenii de atunci despre acele probleme.

Primul capitol de 31 pagini are titlul: „*Pentru negoț și pentru felurile sale prefaceri de la începutul său și până în zilele noastre*”. Aci expun pe scurt un fel de istorie a comerțului, vorbind despre Romani, dezvoltarea puterii lor din motive economice, conflictele cu Cartaginezii și alte neamuri, despre comerțul popoarelor nordice, apoi al celor din răsărit, comerțul orașelor italiene, descoperirea Americii și consecințele acestei descoperiri, biruința Angliei pe acest teren și a tot puternicia ei.

Nu văd cu ochi buni pe Englezi și își încheie capitolul cu următorul pasaj, interesant și prin faptul că se permitea să fie scris la noi la 1842: „Poate că nu este prea depărtată epoha, în care Anglia va cădea din înălțimea prosperității, întru care se află și întru care se ține atât de măreață și îngâmfată. Noroadele, ce sunt împreunate împotriva ei pentru inte-

7) Notițe din 16 Dec. 1837 și 15 Oct. 1839.

resurile lor cele neguțătoarești, vor cere socoteală pentru toate hrăpirile sale și o vor sili a se supune la pravila cea obștească. Pricina tuturor urmărilor acestora este dreptul maritim; pentru că marea nu poate nici să se lucreze, nici să se stăpânească, fiind singură drumul cel adevărat public; și orice pretenție osebitoare s'ar face din partea vre-unei nații pentru mărginirea plutirii pe mare se socotește ca o urmare de silnicie către acelelalte nații" (pag. 31).

În capitolul al doilea, de 27 pagini, intitulat „*Pentru negoț privit în înclinările sale cu economia politică*” se ocupă de diferitele feluri de comerț, de însemnătatea lui atât din punct de vedere intern cât și extern „negoțul cel din lăuntru și negoțul cel din afară”, spunând însă că „negoțul nu este d'a dreptu un isvor de bogăție” și că „simplul schimb numai, nu adaogă nimic la bogățiile societății”.

Mai departe vorbește despre speculații și apoi de legătură cu economia politică, citând pe Adam Smith „filosoful ecosez”, James Stewart cu lucrarea „Principes de l'Economie politique”, Turgot cu „Réflexions sur la formation et la distribution des richesses”.

Au stăruit asupra „mărginirilor” comerțului, tratând chestia protecționismului și a libertății și declarându-se partizani ai desăvârșitei libertăți pentru relațiile comerciale dintre State. Admirând progresul Statelor-Unite ale Americii „care au așezat în pământul lor o slobozenie a negoțului mai mare decât în oricare altă parte” visează la ceia ce preocupă lumea europeană astăzi: „Dar nădăjduim că aceasta va fi odată și pentru toată Europa, când atunci, *oborându-se șirurile vămilor ce acum pricinuesc împiedicare și poprire la toate*, industria va putea să-și ia drumul său cel adevărat” (p. 47).

Capitolul III, coprinde, în 22 pagini: „*Istoria dreptului comercial maritim; deslușirea condițiilor de comerț a Franței; aplicarea ei în Țara-Românească; scopul cărții acestia*.”

Aci se arată cum s'a desvoltat comerțul, mai ales în urma cruciadelor și cum, din nevoile speciale ale lui, au fost stabilite obiceiuri și pravile speciale, care încet, încet au fost completate ori prefăcute. În vechimea depărtată au lipsit astfel de isvoare și cele dintâi cunoscute au fost pravilele rodene care au slujit ca „drept omenesc în toată Mediteranea” și care s'au păstrat numai în câteva părți din Digestele lui Iustinian.

După ce spun că în Corpus juris al acestui Împărat nu se află o sistemă desăvârșită a pravilelor de negoț, pomenesc de ceia ce se poate găsi în legile barbarilor, de desvoltarea comunelor în Apus, trec la secolele mai apropiate, schițând desvoltarea dreptului comercial până ajung la întocmirea codului francez, căruia-i fac o critică sumară, menționând îndreptările aduse; încheie apoi cu introducerea lui în Valachia, unde se simțea o mare nevoie de o astfel de legiuire, unde s'a ținut seamă de modificările celui francez

și unde în unele privinți, mai ales în materie procedurală, arată că sunt alte norme.

Cu acest prilej amintind de năzuința obștească de a se îmbunătăți legile dela noi spuneau:

„Intr'o epohă ca a noastră, când naționalitățile se întocmesc, cea dintâi trebuință, ce se simte de fieșce om însuflețit și râvnitor de înaintarea și prosperitatea nații de care ține, este alcătuirea pravilelor civile, criminale și comerciale”.

Arătând că această „aplecare de codificații a cuprins Europa întregă și toată lumea nouă, adaogă: „Valahia, după ce a cercat atâtea prefaceri, după ce și-a întocmit organizația din lăuntru și a dobândit atâtea și atâtea îmbunătățiri, nu putea să rămâie streină la acest duh de codificație, ea are o condiție, atât de incompletă, ea care n'are obiceiurile pământului scrise, ea însfârșit care n'are nici praviliști, nici autorități în felul de drept; în Valahia precum și în Grecia, *înaintarea este pravila ființii*”

Potrivit acestor idei și profitând „de o liniște desăvârșită pe care nimic nu o poate turbura, aflându-se supt puternica pavază a Inaltelor două Curți” Valahia a și început să lucreze în acest sens. Pe lângă traducerea condițiilor de comerț și alcătuirea unei noi condiții civile și criminale, de care vorbește art. 231 Regulamentul Organic, Inalta Stăpânire s'a gândit și la alte legi. De aceia a alcătuit într'adins comisii din „bărbați a căror știință și experiență sunt cunoscute” și care caută să înregistreze țara și cu alte pravili tot mai trebuincioase din zi în zi și care „vor statornici Statul, drepturile și datoriile cetățenilor în astfel de chip, încât să nu mai rămâe loc, pentru silnicie. *Dreptatea este puterea în vreme de pace*, precum și această putere stăpânește în oștiri bine întocmite, în vreme de războiu”.

Domnitorul Ghica, care trebuie înscris în istorie cu numele: „drept și bun” nu putea să dăruiască nației altceva mai scump și mai statornic decât: pravili bune și școli pentru învățarea lor. Prin aceasta s'a dat o pildă la toți compatrioții de o dreptate practică iar pe de alta, fiecare va învăța să fie drept și cinstit în orice vreme și către toată lumea.

„Cartea ce înfățișăm publicului poate să fie de vreun folos într'acest pământ!” iată scopul autorilor. N'au intrat în cercetări noi pentru că — după părerea lor — *cea dintâi datorie a unei nații „care râvnește a se îmbunătăți și a se preface este de a se ști să se folosească de înaintările care s'au făcut într'alte locuri mai înainte decât dânsa în cariera civilizații”*.

Cu gândul de a se aduce îmbunătățiri și îndreptări folositoare condițiilor de comerț introdusă și aci, ei au căutat să arate și mijloacele cuviincioase pentru această desăvârșire.

Nu s'au lăsat însă impresionați, zic autorii, de teoriile și sisteme nouă, care răstoarnă cu totul toate ideile ce se primise înainte „și care se găsesc în publicațiile franțuzești, cele mai de curând”. Tinta lor a fost

să facă o carte pe seama tuturor. „Noi am îngrijit de a depărtă tot ce poate avea semnul de nou și de vremelnicesc; nici n'am căutat a arăta vreo știință, ci dorința noastră cea adevărată a fost folosul obștesc.

„Fie numai — spun drept încheiere — ca rezultatul să răspundă la nădejdea noastră și la silințele ce am pus spre a fi folositori unui norod, cărui am jertfit rodul privigherilor noastre”.

Cele expuse confirmă — ceiace știm și din alte isvoare — despre dorința generală, în epoca Regulamentului Organic — de a da țării legi noi mai bune, luate în cea mai mare parte din cele franceze. Se mai dovedește — ceiace am relevat de multe ori — că opera legislativă dela 1864 n'a fost fructul unei păreri arbitrare a lui Kogălniceanu, a lui Cuza și a colaboratorilor lor, ci înfăptuirea unor idei, care trăiau de mult în sufletele păturei alese dela noi, cultivată în Italia, apoi în Franța, unde urmaseră căile vechi pe care umblaseră de multă, multă vreme unii valahi dornici de învățătură.

Ni se mai confirmă — prin această introducere a lucrării — idealul generației de atunci, constatată iarăși prin atâtea mărturii, care socotea „înaintarea ca pravila ființei” dar această înaintare, acest progres, nu trebuia să coprindă orice numai pentru că este nou, ci numai ceea ce era necesar și potrivit stărilor dela noi.

* * *

Volumul coprinde cartea întâi din codul comercial introdus la 1840 și care a fost în vigoare până la 1887. Reamintim titlurile: I pentru neguțătorii, II pentru catastisele neguțătorilor, III pentru tovarășii, IV pentru obștirea averii femeii neguțătorului, V pentru bursele de comerț, mijlocitori de schimb și samsari, VI pentru comisionari, VII pentru cumpărări și vânzări și VIII pentru polițe, bileți de orânduială și pentru prescripție.

Sub fiecare titlu se află deslușirea articolelor, prin formulare de anumite întrebări, la care se dă răspunsurile cuvenite. Aci autorii au urmat nu numai metoda, ci și textul lui Bravard-Veyrières, pe care l-au tradus aproape în totul. Totuși unele părți din lucrarea franceză n'au fost reproduse; în această alegere ei au dovedit o bună cunoaștere a materiei și pricepere. Lucrarea cuprinde însă și câteva părți privitoare la chestiuni din dreptul de atunci al țării, lămuriri asupra Regulamentului Organic și a altor legi, diferențe de dreptul francez, etc. Aci se vede oarecare originalitate, în toț cazul o contribuție pentru progresul Dreptului la noi. De pildă o însemnare, în care comentează art. 306—307 din Reg. organic (pag. 84—86), alta referitoare la chestiunea dacă nobilii și tagma bisericască pot face negoț (p. 90), apoi la desfacerea tovarășiiilor (p. 113—116), la averea femeii (p. 127) etc.

Potrivit celor spuse în introducere s'au străduit să adapteze cele ce au găsit în modelul francez, legilor

și împrejurărilor, am putea spune să localizeze acest model în Țara Românească. Aceasta nu numai ca fond ci și ca formă, căci au căutat să întrebuinteze o limbă cât mai înțeleasă, ferindu-se de termenii juridici prea abstracti sau nepricepuți încă.

Nu este o lucrare cu pretenții; autorii spuneau sincer că „pentru meritul ei suntem datori a zice că este o adunare de mai multe deslușiri franțuzești ce s'au arătat asupra decretului comercial”. Era însă o lucrare foarte utilă pentru acele vremi. Să nu uităm că se întrebuintă sistemul de a se lucra „după modelul”; să nu uităm că și în alte domenii la noi eram în stadiul traducerilor; să nu uităm că această carte era între primele lucrări tipărite în materie juridică.

* * *

Toate aceste 3 încercări nu sunt decât începuturi dar, fără îndoială, că pentru timpul lor, aveau valoare și, în orice caz, sunt interesante ca prime manifestări ale doctrinei noastre comerciale. Ele sunt încă o dovadă că în țărișoarele noastre s'a gândit și s'a muncit de mult și pe câmpul Dreptului, iar nu numai de câteva decenii sau de câțiva ani, cum încep a crede cei ce nu cunosc trecutul plin de greutate, de lupte și luminat de ideal al acestui neam.

ANDREI RĂDULESCU.

Consilier la Inalta Curte de Casație.

SPRE O REFORMĂ A PROCEDUREI CIVILE

(urmare *)

A doua obiecțiune

Se mai susține că, deși intervenția judecătorului mai poate fi utilă și în alte cazuri decât pentru deslegarea chestiunilor de ordine publică, nu e nevoie să-i se dea o organizare mai amplă, deoarece este mai mult o problemă de bun simț și de tact. Un bun judecător va găsi întotdeauna, în spiritul său de dreptate și în experiența sa, mijlocul de a conduce instrucția și desbaterile așa fel, în cât înlăturând șicana și abuzul, să nu poată fi niciodată invinuit de părtinire (v. Herovanu Procedura civilă p. 119).

Nu împărtășim această părere și anume din următoarele motive:

a) Ce poate face judecătorul „cu bunul simț și cu tact” când legea dă drept avocaților să amâne, de comun acord, procesul, așa cum face procedura Vechiului Regat, care acordă amânări de trei ori (v. art. 93), sau noua procedură accelerată care permite părților să amâne pricina la infinit (vezi art. 58)?

b) Cum poate judecătorul „să înlătore abuzul și șicana”, când nu există în lege nici un text care

* Vezi *Curierul Judiciar* No. 10, 12 și 14/930.

să-l autorize a lua măsuri disciplinare în contra imprecinațiilor temerari, cari cu vădită rea credință și cu scopul evident de a trăgăna procesul afirmă sau contestă anumite fapte?

Exemplu: In procese de moștenire nu odată se întâmplă că pârâțul contestă că e frate cu reclamantul, și, după ce se face o serie întreagă de probe pentru a se dovedi legătura de rudenie, pârâțul e satisfăcut că, deși a căzut în contestație, cel puțin a reușit să trăgăneze procesul.

Și astfel de exemple sunt numeroase în viața practică.

De ce nu s'ar putea introduce în procedura civilă un sistem disciplinar (după care judecătorul să aibe dreptul a lua măsuri în contra părților, ori de câte ori constată că au negat anumite fapte cu rea credință, sau din spirit de șicană?)

c) Dreptul de inițiativă este de multe ori foarte util pentru o mai grabnică soluționare a procesului. De ce n'ar putea ordona, de pildă, judecătorul chemarea părților la înfățișare personală, citarea martorilor, sau o expertiză, o cercetare locală, chiar înainte de prima ședință când interese mari pot fi periclitare dacă s'ar aștepta mai întâi sosirea termenului de înfățișare și discuția admisibilității probelor?

Este adevărat că, conform art. 71 din procedura Vechiului Regat, președintele are posibilitatea să cheme părțile la interogatoriu, *dacă se propune de reclamant*, în dată ce primește cererea de chemare în judecată, dar acest text este prea strâmt, el trebuie lărgit în sensul dispozițiilor din art. 83 a legii judecătorilor de ocol, care admite ca judecătorul să încuviințeze mijloacele de dovadă a părții reclamante, chiar dela început când fixează termen de judecată.

d) Soluțiunea grabnică a procesului nu se poate obține nici prin dispozițiunile procedurale cari, deși prescriu anumite forme pentru cererile introductive, nu prevăd nici o sancțiune, și nici prin sistemul drastic al nulităților și decăderilor care duc la sacrificarea dreptului de fond. Disciplina procedurală trebuie să fie lăsată în mâna judecătorului, dându-i puteri depline pentru a aplica sancțiuni. Dacă avem încredere în el că va judeca bine fondul procesului, de ce să presupunem că va fi arbitrar atunci când urmează să studieze asupra faptului dacă partea a avut sau nu posibilitatea să-și prezinte armele de luptă și mijloacele de apărare la timp?

Iată numai vre-o câteva exemple și observațiuni cari demonstrează în mod suficient necesitatea unei organizări complete a drepturilor ce trebuie să aibă judecătorul în proces.

2. Concentrarea procesului

În timpurile feudale când justiția se distribuia de către seniorii feudali, de mari latifundiari, lupta în proces era un adevărat duel judiciar. Proba cu fierul roșu, cu apă fierbinte, cu invocarea divinității, pentru a decide litigiile civile, erau tot atâtea mijloace de probațiune, care departe de a duce la constatarea elementelor de fapt și la descoperirea adevărului, serveau mai mult ca mijloace hazardoase pentru a obține câștig de cauză.

Astăzi, deși aceste mijloace de probațiune sunt desființate, în țările latine și prin urmare și la noi în țară, șicana și mijloacele vexatorii au încă un larg câmp de aplicațiune în procesele civile.

Este adevărat că noile legi de accelerare au încercat să înlăture într'o măsură oarecare abuzurile ce se făceau mai înainte, dar nici aceste legi n'au reușit să reglementeze în mod complet lupta judiciară, așa cum se concepe în timpurile de față.

Plecând de la principiul, că lupta ce se dă în proces trebuie să fie o luptă egală, dreaptă și loială, trebuie să organizăm o procedură care deschide larg drumul pentru toate posibilitățile de luptă și care permite întrebuițarea tuturor mijloacelor de apărare, dar în acelaș timp pune și o frână șicanei și abuzului de drept.

Lupta se dă cu mijloace intelectuale și cu argumente juridice; ea se dă pe față și onest. Fiecare parte trebuie să vie preparată; reclamantul are să arate de la început toate faptele și probele, iar pârâțul are să răspundă în mod loial la toate punctele și la toate capetele de cerere, invocând totdeodată și mijloacele sale de apărare. Căci, dacă e adevărat că „onus probandi incumbit actori”, nu-i mai puțin adevărat, că: „reus în excipiendo fit actor”. Cu acelaș drept cu care pretindem reclamantului să vie marmat, să arate faptele pe cari își întemeiază acțiunea, să invoace toate probele și să anexeze toate actele de care vrea să se servească în proces; putem impune și pârâțului oblig. să nu ascundă nimic să dea pe față tot ce are de spus, să invoace toate excepțiunile de procedură și fond în contra acțiunii reclamantului. (Reclamantul pregătește procesul printr'o acțiune scrisă, iar pârâțul printr'o întâmpinare).

Acest punct de vedere este dobândit astăzi procedurii noastre. Ideia, însă este incompletă și îi lipsește organizarea practică.

În concepția pe care o preconizăm noi procesul e mixt; oral și scris, e o combinațiune a procedurii orale cu procedura scrisă. Acest sistem abandonează atât sistemul procedurii din Vechiul Regat cât și aceluia din provinciile unite. În procedura de la 1900 din Vechiul Regat predomină oralitatea, în procedurile din ținuturile alipite principiul este tot

oralitatea, însă procesul se pregătește în scris. Noi punem pe picior de egalitate principiul oralității cu principiul procedurii scrise și spunem: tot ce se cuprinde în memoriile scrise, adică în acțiune și întâmpinare, este valabil și are aceiași tărie ca susținerile și declarațiunile orale făcute înaintea instanței. Procesul începe odată cu schimbul memoriilor scrise el urmează cursul său în scris și oral; tot ce s'a susținut în scris se va desbata oral, fără ca oralitatea să aibă preponderență asupra declarațiunilor scrise; în debateri se va ține seama, chiar în lipsa uneia dintre părți, de conținutul memoriul scris, întrucât partea adversă a luat cunoștință de dânsul etc. etc.

Arătarea tuturor mijloacelor de luptă și de apărare se face nu numai pentru prevenirea părții adverse, ci și în vederea concentrării procesului: pe de o parte părțile sunt în cunoștință de cauză de cece are să se întâmple la ședința orală, pe de altă parte instanța este pusă și ea în curent cu teza juridică a ambelor părți. Colaborarea începe. Judecătorul lucrează mână în mână cu părțile pentru descoperirea adevărului și pentru o cât mai dreaptă deslegare a pricinii. Dar el mai are și o altă misiune: să dea un curs accelerat mersului procesului și să pue la cale o desbatere cât se poate de concentrată. Evident idealul ar fi ca soluțiunea să dea în prima ședință orală. Cum acest lucru, în cele mai multe cazuri, este omeneste imposibil, să vedem cum se poate totuși realiza un progres în această privință.

Judecătorul, având înaintea sa acțiunea reclamanțului și întâmpinarea pârâtului, studiază în mod sumar dosarul chiar înaintea de ședință și, dacă constată că anumite puncte au rămas contestate, puncte asupra cărora s'ar putea ușor decide dacă s'ar administra anumite probe, va lua măsuri în consecință. Astfel va putea ordona, după natura afacerii și ținând seamă și de cererea părților, înfățișarea personală a pârâtului sau a părților, citarea martorilor, expertiză, cercetare locală etc., pentru ca la prima ședință totul să fie preparat.

Principiul concentrării este de mare utilitate practică mai ales când soluțiunea ce urmează să dea în proces este în funcție de un act original ce se găsește în posesiunea adversarului, a terțiului sau a unei autorități publice. De ce n'ar putea lua președintele instanței, în asemenea cazuri, măsurile necesare pentru ca la prima zi de înfățișare actul să fie prezentat?

Se mai poate întâmpla ca judecătorul să simtă nevoia chemării unui terțiu în proces, ori de câte ori s'a făcut o cerere de chemare în garanție, de intervenție principală sau accesorie, sau când pârâtul a indicat pe autorul său. Nu vedem motivele pentru cari judecătorul trebuie să fie împiedicat

a lua aceste măsuri și obligat a se mărgini la prima ședință numai la discuția admisibilității. Nu se iese prin acest sistem munca și energia instanței?

Prin urmare, judecătorul trebuie să cunoască dosarul înainte de ședință, trebuie să se prepare și el ca și părțile, pentru ca nici instanța să nu fie surprinsă și să fie nevoită a amâna soluționarea problemelor de drept pentru altă ședință, sau a ordona orice probă, utilă sau nu, cerută de părți.

De multe ori se întâmplă că părțile aduc în discuțiune o mulțime de fapte, și, în sprijinul lor o serie întreagă de probe. Instanța, necunoscând dosarul și nefiind preparată, nu vede—în pădurea deasă și întunecoasă—drumul drept care duce la țintă, și se lasă condusă pe căi rătăcite de călăuzitori nepricepuți sau interesați. Părțile neștiutoare de legi nu cunosc problema juridică esențială care duce la soluționarea procesului, iar avocații, mai ales când reprezintă interesele pârâtului n'au pasiunea desinteresată a contribui la deslegarea pricinii.

În asemenea împrejurări, singura persoană care poate da un impuls accelerat procesului, rămâne tot judecătorul.

Dar s'ar putea obiecta că sistemul care obligă pe judecător să iasă din rolul său pasiv și să ia o parte activă în conducerea procesului, duce la preocuparea lui în daună unei bune judecăți: cunoscând pricina de mai înainte, își formează o convingere falsă și preocupată în favoarea uneia dintre părți și, în loc să fie obiectiv și imparțial, devine părtinitor și judecă cu idei preconcepute.

Obiecțiunea pornește de la o greșită concepțiune a sistemului pe care îl preconizăm.

Procedura civilă, așa cum o concepem noi, nu are o fază preparatorie și o alta principală; procesul e mixt: scris și oral; tot ce se petrece în proces are o egală importanță, atât vorba scrisă, cât și viul grai au aceeași putere și însemnătate; procesul nu începe la ședința orală, ci cu memoriile scrise; judecătorul nu se lasă influențat de acțiunea reclamanțului, el citește și întâmpinarea pârâtului, și pune în cumpănă ambele teze; rezoluțiunile sale, în vederea concentrării și accelerării judecăților, nu sunt soluțiuni definitive, nu prejudecă fondul procesului; iar asupra admiterii unor cereri sau încuviințării unor măsuri preparatori părțile pot să-și facă rezervele lor la ședința orală, înaintea de administrarea probei.

Precum nu se poate spune că judecătorul e preocupat când ordonă o probațiune la ședința orală, tot așa nu se poate susține că el pornește cu idei preconcepute la judecarea procesului dacă ia anumite măsuri înainte de prima ședință.

Principiul „audiatur et altera pars” e respectat prin faptul că judecătorul ia act de conținutul în-

tâmpinării sau ascultă pe pârât la ședința orală înainte de administrarea probei.

Se mai obiectează în altă ordine de idei, că judecătorii noștri sunt supra încărcăți cu judecarea proceselor și nu au timpul necesar pentru studierea dosarelor în prealabil ?

Nu e vorba ca judecătorul să studieze cu cartea în mână toate controversesele și ipotezele ce se pun în proces, ci să arunce o ochire sumară asupra acțiunii și a întâmpinării pentru a nu se lăsa târât de părți în direcțiuni greșite.

Judecătorul, cu practica lui îndelungată și cu simțul lui juridic, seizează imediat punctul principal al procesului și îl conduce în direcția potrivită. De ex. când reclamantul în susținerea acțiunii sale invoacă o serie întregă de probe cu martori, experți etc., iar pârâtul ridică excepțiunea lucrului judecat, credem că judecătorul ar proceda greșit dacă ar încuviința proba cu martori sau o expertiză cerute de reclamant, înainte de a dispune mai întâi cercetarea chestiunii lucrului judecat. Dar problema devine dificilă mai ales când susținerile pârâtului sunt astfel formulate încât e greu a decide imediat în ședință orală dacă contestă pur și simplu alegațiunile reclamantului sau negațiunile sale sunt a se considera cu excepțiuni. În asemenea cazuri s'ar realiza multă economie de timp și de muncă dacă instanța ar examina în prealabil chestiunea: cui îi incumbă sarcina probațiunii? S'a văzut foarte multe cazuri în practică când instanța, necunoscând în prealabil dosarul și neavând timpul necesar la ședința orală să analizeze diferitele probleme de drept puse de către părți, a ordonat toate probele invocate, fără să mai cerceteze dacă afirmațiunea părții constituie o negațiune sau o excepțiune și dacă ei îi incumbă sarcina probei.

NICOLAE SOLOMON

Referent titular în Consiliul Legislativ

(Va urma).

RECENZIE

BULLETIN DE LA SOCIÉTÉ DE LÉGISLATION COMPARÉE ROUMAINE, Anul al patrulea. Publicat sub îndrumarea și din inițiativa d-lui Iosif G. Cohen, Avocat, membru al Consiliului legislativ.

Colegul nostru de redacție, d. avocat Iosif G. Cohen, a avut o fericită inspirație atunci când a luat inițiativa alcătuirii unei Societăți de legislațiune comparată română, afiliată la Societatea de legislațiune comparată din Paris. Sunt cinci ani de când această societate funcționează în mod fecund, iar activitatea ei viitoare se prezintă sub cele mai frumoase perspective, dacă ne este îngăduit să facem un pronostic, întemeiat pe interesantele buletine anuale și pe celelalte publicațiuni date până acum la iveală.

Activitatea societății de legislațiune comparată română trebuie apreciată, încă și din punctul de vedere că ea a creat o puternică și permanentă legătură între juriștii francezi și juriștii români, împrejurare care a dus nu numai la o feri-

cită colaborare științifică, dar a îngăduit, în aceste timpuri, când avem nevoie să fim cunoscuți în străinătate, sub o lumină mai puțin ingrată, o propagandă utilă pentru punerea în valoare a calităților și puterii de muncă a poporului românesc.

Acțiunea desfășurată de această societate, sub conducerea celor doi distinși directori, d-nii Emanoil Miculescu, președinte la Inalta Curte de Casație și Em. Pantazi, eminentul nostru jurisconsult, secondați, în mod neobosit de spiritul de inițiativă și admirabilele calități de muncă și metodică de coordonare ale d-lui Iosif G. Cohen, unul dintre fruntașii baroului, va contribui de sigur într-o bună măsură ca țara noastră să nu mai fie confundată cu plevușca interlopă a secăturilor cosmopolite ce ne fac de râs la Paris și nici cu politicienii agramași, necinstiți și incapabili de orice muncă constructivă, pe cari o viață constituțională profund falsificată în mecanismul și alcătuirea ei generală, îi prezintă lumii ca pe exponenții calificați ai țării românești.

Am convingerea că acest sistem de notorietate națională este mai serios și incomparabil mai eficient decât acțiunea diplomatică a „salonarilor” de care vorbea recent în parlament un deputat și decât propaganda așa zisilor „atașași de presă”, pe cari îi trimitem pe lângă legațiunile noastre, pentru ca, mai apoi, să-i cerem guvernelor respective a ne fi înapoiași în temeiul procedurii statornice de convențiunile de extrădare.

Buletinul Societății de legislație comparată română anul IV, cuprinde între altele, următoarele lucrări și studii:

1. *Proiectul codului internațional al obligațiunilor și contractelor* de d. Henri Capitant, profesor la Facultatea de drept din Paris.

2. *Contenciosul administrativ în Concepțiunea legiuitorului român*, de Corneliu Botez, răpit dintre noi de o moarte prematură, ce ar fi făcut o mai potrivită alegere, chemând la sânul ei pe alții mai puțin utili, cari sunt adevărate umpluturi în locuri de mare importanță.

3. *Consiliul legislativ în România*, de d. Alex. N. Gane, primul președinte al Consiliului legislativ.

4. *Proiectul codului penal român*, de d. Ioan Rădulescu, profesor universitar.

5. *Reprezentarea în proiectul Codului obligațiunilor, elaborat de Uniunea Legislativă între națiunile aliate și amice*, de d. René Popescu-Râmniceanu, doctor în drept, avocat.

6. *Părțile de fondator sau părțile beneficiare în noua legislațiune franceză*, de d. Albert Wahl, profesor la Facultatea de drept din Paris.

7. *Contractul de locațiune în dreptul român* de d. Alex. Velescu avocat din București.

8. *Procedura civilă română*, de acelaș autor.

9. *Tendențele actuale ale jurisprudenței române*, de d. Georges Sescioreanu, doctor și laureat al Facultății de drept din Paris, avocat la București.

10. *Legea asupra vânzării pe credit a mașinelor industriale, agricole și a autovehiculelor*, de d. Iosif G. Cohen, avocat, membru al Consiliului legislativ.

11. *Legea asupra concordatului preventiv*, de acelaș autor.

12. *Conferințele ținute de d. profesor Henri Capitant în cursul anului expirat la Universitatea din București, Iași, Cernăuți, Oradea Mare și la Fundațiunea Carol I din București*.

13. *Dreptul Penal. Mișcarea legislativă, doctrinală și jurisprudențială de după război în România* de d. Vintilă Dongoroz, profesor universitar, avocat.

Am citat numai o parte din bogatul și interesantul sumar al buletinului, pentru a învedere a cititorilor noștri însemnătatea acestei publicațiuni și cadrul de remarcabilă valoare științifică în care societatea își manifestă activitatea.

TRAIAN ALEXANDRESCU.

R E C E N Z I E

I. NEGREANU. *Studii juridice*, 260 pag. Prețul 160 lei. Depozit la „Curierul Judiciar”.

Nu putem recența mai bine și recomanda această lucrare decât publicând PREFAȚA ce însoțește acest volum, prefață datorită D-lui Hamangiu, consilier la Înalta Curte de Casație:

Scumpe Doamne Negreanu,

Ți-am citit „Studiile juridice” ce ai avut bunătața să-mi trimiți, cu acel interes și cu acea pasiune cu care citești de obicei cărțile de drept. Și ți-o spun sincer, că am rămas încântat și surprins de puternica pătrundere juridică ce se degajează din toate problemele de drept discutate cu atâta competență în aceste studii. Aveam impresiunea că citești opera unui jurisconsult autentic pe când d-ta ești numai un autodidact al științei dreptului. După cum Dobrogeanu-Gherea, fără nici un titlu academic, a fost totuși unul din reprezentanții străluciți ai criticii noastre literare, tot așa d-ta ești un admirabil reprezentant al criticii juridice, prin simpla intuițiune și aprofundata pasiune ce ai avut pentru citirea cărților de drept române și străine, dobândind astfel o frumoasă cultură în materia dreptului.

Studiile juridice publicate în acest volum, precum și diferitele adnotațiuni bine documentate ce ai publicat în revista „Pandectele Române” dovedesc aceasta. Ce elogii mai mari se pot aduce acestor studii juridice decât aprecierile așa de favorabile ce li s'a făcut pe vremuri de marele nostru jurist și eminent consilier al Curții de Casație Alexandru Degrea (Alexander) și de strălucitul și incomparabilul jurisconsult și bărbat de stat Take Ionescu, care în ziarul „La Roumanie” din 28 Februarie 1899 scriind despre lucrarea d-tale asupra „Inscripțiilor Ipotecare în raport cu legislația noastră relativă la proprietatea imobiliară și asupra teoriilor Cadastrului și a Cărților funduare” (azi cestiuni de plină actualitate) spune următoarele:

C'est une théorie tout a fait personnelle qui fait grand „honneur à celui qui l'a conçue. Mr. Negreanu (Geny) „réfute point par point, avec une grande lucidité d'esprit et une connaissance juridique profonde, tous les „arguments qu'on a opposés à sa thèse... Nous recommandons la lecture de cette savante étude à tous ceux „qui s'intéressent à la science juridique roumaine”.

Aceste cuvinte și aprecieri atât de elogioase ale marelui Take Ionescu, făcute asupra unuia din studiile d-tale juridice (publicat cel dintâi în acest volum) sunt recomandățiunea cea mai frumoasă ce se poate aduce tuturor lucrărilor d-tale de drept publicate în acest volum, studii de natură civilă (cum sunt: „Inscripțiile ipotecare” „Cărțile funduare”, „Cadastrul” „Contractele de sub-arendări”, „Dreptul străinilor de a moșteni imobile rurale”, etc.); studii de drept constituțional (cum sunt: „Legi inconstituționale”, „Libertatea presei”, „Prescripția și întreruperea ei în delictele de presă” „Libertatea presei și jurisdicția militară”, „Condiția juridică a Israelitilor pământeni”, „Impământenirile în România”, etc.); studii de natură comercială (cum sunt: „Operațiunile de bursă și jocurile de bursă”, „Capitalul statutar și social în societățile anonime”, „Articolul 281 din codul comercial și legea timbrului” etc.); studii de natură penală (cum sunt: „Procesul Iacob Țăranu la Casație”, „Cazul doctorului Rakowski”, etc.).

Nu e locul de a insista aci asupra tuturor acestor cestiuni de drept discutate cu atâta minuțiozitate și pătrundere juridică în volumul ce cuprinde aceste importante studii. În

sprijinul argumentărei și documentărei lor ai pus în mod competent la contribuțiune întreaga doctrină și jurisprudență franceză și română, așa că, ele formează adevărate monografii asupra tuturor problemelor de drept tratate în acest volum.

Aceste sunt în mod sumar, impresiunile ce am dobândit din citirea prețioaselor d-tale „Studii juridice”.

Cu cea mai deosebită considerațiune

C. HAMANGIU

Consilier la Înalta Curte de Casație
Directorul Revistei „Pandectele Române”

R E C E N Z I E

Evoluția juridică a Eptropiei Sf. Spiridon dela 1757—1800. Dezvoltarea vechilor ctitorii și fundațiuni după documente inedite, de Gh. Băileanu Doctor în drept și asistent Universitar.

Urmare la lucrarea anterioară „Fondarea Epitropiei Sft. Spiridon și crearea persoanelor juridice în vechiul drept privat” d-l Băileanu în părțile II și III se ocupă cu evoluția juridică a acestei Epitropii în timpul dela 1757—1800 în lucrarea de față. Lucrare dificilă dat fiind faptul, că toate informațiunile și datele trebuiesc culese din documente vechi dificil de găsit și adesea de discifrat. Totuși autorul nostru nu se descurajează și cercetează chestiunea în complexul ei juridic acum, până la 1850, în viitor, ce sperăm că nu va fi depărtat, până în zilele noastre. Se reproduce în lucrarea d-sale hrisovul prin care, la 1757, se recunoaște și se deschide spitalul Central, examinând situațiunea până la 1765, când intervine un al doilea hrisov de organizare dat la 1765 de Gr. Ghica și reprodus și el în lucrare ca și cel dintâi. Mai departe examinează organizarea Epitropiilor „Maica Precista” din Roman și a anexelor ei: Biserica Profetul Samoil din Focșani și Biserica Bodeștii, aceasta dela 1757—1785.

Se ocupă mai departe cu dezvoltarea „generalei Epitropii a Sf. Spiridon” dela 1765—1785 și a epocii dela 1785—1800 folosindu-se în acest scop de toate datele și documentele existente —, fără a neglija și un istoric rezumativ al chestiunei. Termină studiul cu câteva observațiuni critice asupra formei și a fondului problemei tratate, precum și a dovezilor strănse, cu această ocaziune, promițându-ne într'un viitor apropiat continuarea studiului până în zilele noastre.

Nu putem decât felicita pe autor pentru ideia ce a avut-o, de a se ocupa cu această interesantă problemă pentru toți juriștii, mă gândesc la partea juridică a studiului și în special pentru moldoveni — relativ la importanța socială — morală a așezământului.

CONST. ZOTTA

Judecător la Trib. R.-Sărat

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE S. I-A

Audiența de la 31 Mai 1929

Președintele D-lui OSCAR N. NIȚULESCU prim-Preș.

Ion P. Fosești Bălănescu și a. cu Sofia M. Rădulescu

Decizia No. 1126*

Servituți. Dreptul de a primi aer și lumină de pe fondul vecin. Nu constituie o servitute. În ce caz poate duce la dobândirea unei servituți.

A primi aer și lumină de pe proprietatea vecinului este un act de folosința normală atunci când acest fapt

*) Dată după divergință.

este urmarea firească a unei situațiuni, fără nici o manifestare de nici un fel a voinței de a restrânge dreptul vecinului, deci de a împieta asupra dreptului lui. Dacă un atare act, denumit act de pură facultate, nu este susceptibil de a servi de fundament unei prescripții, neexistând nici unul din cele două elemente ale posesiunii, lucrul se schimbă atunci când proprietarul întovărășește actul său de folosință în această direcțiune de o lucrare vizibilă și aparentă, făcută chiar pe terenul său și care evidențiază începutul unei adevărate posesiuni susceptibile de a servi drept fundament unei prescripțiuni.

In atare caz, se poate vorbi de o contrațicere din partea acestui proprietar a dreptului de proprietate al vecinului și acesta este prin urmare autorizat a cere să înceteze situațiunea de fapt care poate duce la dobândirea unei servituti, prin prescripție, asupra fondului său.

Curtea,

Ascultând cetirea raportului făcut în cauză de d-l Consilier C. Sărățeanu, pe d-nii av. M. Oprescu și I. A. Gheorghiu în dezvoltarea motivelor de casare, pe d-l av. Trifoiescu, în combateri, cum și pe d-l Procuror Gh. Duca în concluziuni pentru respingerea recursului.

Asupra recursului declarat de Ion P. Roseti-Bălănescu, Alexandru P. Roseti-Bălănescu și Alexandra P. Roseti-Bălănescu contra sentinței No. 195 din 28 Februarie 1928 a Tribunalului Ilfov, Secția IV-a.

Având în vedere sentința supusă recursului din care rezultă că, în 1923 intimata Sofia M. Rădulescu a cumpărat dela def. P. Rosetti-Bălănescu, autorul recurențelor, imobilul din Str. Dionisie astăzi No. 58, vecin cu cel dela No. 56 aparținând astăzi în indivizune recurenților moștenitori ai zisului defunct; că prin clauza No. 11 din actul de vânzare se specifică că, imobilul vândut are trei ferestre de vedere ce dau în curtea recurenților, fiind situate în peretele aflat pe hotarul despărțitor al acestor proprietăți; că, după ce arată locul și dimensiunile acestor ferestre, actul mai prevede textual: „acest drept de servitute activă rămâne dobândit D-nei cumpărătoare și ea, sau un eventual proprietar ulterior, va avea dreptul a-l exercita pururea, în condițiunile de astăzi, fără însă a schimba fie mărimea ferestrelor, fie locul în care sunt plasate și bine înțeles, fără să aibă dreptul să deschidă alte ferestre sau vederi noi”.

Că, în 1926 intimata Sofia M. Rădulescu ridicând un etaj la imobilul cumpărat compus până atunci numai din parter, a deschis la acest etaj, pe linia ce merge în prelungirea uneia din cele 3 ferestre aflate la parter, o altă fereastră, iar în altă parte a aceluiași zid despărțitor și tot la etaj, a deschis un intrând, având 3 ferestre de vedere, din cari una în peretele din fund al intrândului, iar celelalte două în pereții lui laterali; că, acest intrând dânsa l'a acoperit în partea lui superioară, prelungind și acolo acoperișul casei până la limita peretelui despărțitor;

Că, în urma acestor fapte recurenții au chemat în judecată pe intimată, cerând să fie obligată a desființa și astupa fereastra ce a deschis-o la etaj, întrucât are vedere directă asupra proprietății lor și actul de vânzare nu-i dă dreptul a deschide altă fereastră, în afara celor existente și au mai cerut să fie obligată a desființa acoperișul aflat deasupra intrândului, pentru că

în acest mod, ferestrele aflate acolo, să primească lumina prin deschizătura din sus a lui, iar nu de pe proprietatea lor, motivând această cerere pe faptul că acel intrând fiind acoperit, intimata ar putea; prin prescripție, să dobândească un drept de servitute, care să-i împiedice pe dânsii de a mai putea clădi contra calcanului ei, deoarece clădind, ar astupa deschiderea lui și deci camerile respective ar rămâne fără aer și lumină.

Că, Tribunalul, judecând în apel această acțiune, a admis, pentru considerațiuni ce nu interesează prezentul recurs, cererea cu privire la închiderea ferestrei construite la etaj și a respins cererea de a se desființa acoperișul dela intrând; constatând în fapt că, ferestrele de vedere acolo aflate respectă distanțele de 19 și 6 decimetri prevăzute de art. 612 și 613 c. civ. și ca atare, motivează Tribunalul, intrândul în care ele au fost practicate, este perfect admisibil în drept.

Văzând motivul de casare astfel formulat:

„Tribunalul pronunțând sentința No. 195 din 928 pe care o atacăm cu prezentul recurs, a comis un exces de putere și o omisiune esențială, iar sentința pronunțată este și nemotivată și în acelaș timp a violat și aplicat greșit dispozițiunile art. 612, 622, 623 și 655 cod. civ. comb. cu art. 969 și 1890 din acelaș cod.

„Pentru dezvoltarea și dovedirea acestor motive de casare, expunem următoarele:

„Proprietatea noastră indiviză din București Str. Dionisie No. 56 (fost 60) se învecinește pe latura din stânga intrării cu proprietatea d-nei Sofia M. Rădulescu, purtând azi No. 58 (fost 62) din aceeași stradă.

„D-na Sofia Rădulescu a cumpărat imobilul dela No. 58 dela defunctul nostru tată P. Roseti-Bălănescu cu actul autentificat la Trib. Ilfov secția Notariat sub No. 15560 din 923. Pe când tatăl nostru era proprietar având în proprietatea sa cele două imobile, imobilul dela No. 58 avea trei ferestre de vedere la parter pe zidul despărțitor dintre ambele proprietăți, cu vedere în curtea imobilului dela No. 56. Din cauza acestei situațiuni, când tatăl nostru a vândut d-nei S. Rădulescu imobilul dela No. 58, în actul autentificat la No. 15560 din 923 a fost inserată următoarea clauză: „dreptul de servitute activă exercitat de imobilul No. 62 (azi 58) asupra celui cu No. 60 (azi 56) rămâne dobândit d-nei cumpărătoare și ea sau un eventual proprietar ulterior va avea dreptul a-l exercita pururea, fără însă a putea schimba fie mărimea ferestrelor (3 la număr) fie locul în care sunt plasate și bine înțeles fără să aibă dreptul să deschidă alte ferestre sau vederi noi”.

„In vara anului 1926, d-na S. Rădulescu făcând transformări radicale imobilului dela No. 58 ce cumpărase de la tatăl nostru, care la epoca vânzării se compunea numai din parter, adaugă un etaj la acest imobil și cu această ocazie, la etajul nou adăugat, practică o nouă fereastră pe linia perpendiculară cu una din ferestrele de jos, pe chiar zidul despărțitor al proprietăților. In afară de aceasta, mai face în noul etaj și o intrătură, în care practică pe partea din fund o fereastră cu vedere directă spre fondul nostru, iar pe cele două părți laterale ale intrăturii, câte o altă fereastră.

„Când a făcut aceste lucrări, am adresat mai întâi o notificare d-nei S. Rădulescu, în care îi atrăgeam atențiunea că noua fereastră deschisă în zidul despărțitor al proprietăților este o uzurpare a dreptului nostru, iar ferestrele de la intrătură în modul cum aceasta este construită, primesc lumină de pe proprietatea noastră, constituind acest fapt o nouă violațiune a dreptului nostru de proprietate și îi cerem să desființeze, adică să astupe prin zid noua fereastră deschisă pe zidul despărțitor dela etaj, iar intrătura să fie des-

chisă sus la acoperiș pentru ca cele trei ferestre să-și primească lumina de pe proprietatea sa, partea intrăturii dinspre noi închizând-o cu zid, pentru că, cum a făcut-o deschisă despre fondul nostru, ne-ar aservi proprietatea noastră în sensul de a primi lumină de pe proprietatea noastră.

„Această cerere a noastră am întemeiat-o nu numai pe dispozițiunile art. 11 din actul de vânzare intervenit între numita Doamnă și autorul nostru, dar și pe dispozițiunile precise ale art. 612, 622, 623 și 635 cod. civ.

„Pentru că d-na S. Rădulescu nu s'a executat de a da curs cererii noastre formulate prin notificarea făcută, nevoiți am fost a o chema în judecată înaintea judecătoriei Ocol. 2 Urban din București, formulând acțiunea în sensul expunerii de mai sus. Judecătoria, prin cartea de judecată cu No. 5257 din 927 ne-a admis acțiunea, obligând pe d-na S. Rădulescu să desființeze fereastra cu vedere directă pe zidul despărțitor și să modifice conformația deschiderii sau intrăturii unde se află cele trei ferestre, obligând-o ca aceste trei ferestre să primească lumină din acoperișul construcției d-sale iar nu de pe proprietatea noastră.

„D-na S. Rădulescu atacând cu apel această carte de judecată, Tribunalul prin sentința cu No. 195 din 928 pe care o atacăm prin prezentul recurs, admite în parte apelul făcut de numita Doamnă în sensul că d-sa rămâne obligată să desființeze numai fereastra deschisă pe zidul despărțitor, iar în ceea ce privește dispozițiunea intrăturii, să rămână și pe viitor în starea actuală, cum a fost construită de d-na S. Rădulescu.

„Pentru ca să ajungă la această soluțiune adică ca să ne respingă cel de al doilea cap de cerere, Tribunalul în prim rând se întemeiază pe considerațiunea că cele trei ferestre practicate în interiorul intrăturii ar avea distanța prescrisă de art. 612 și 613 cod. civ. lucru pe care nu l-am contestat. Însă Tribunalul se mărginește numai la această considerațiune fără a lua în discuțiune mijloacele noastre de drept și anume că noi nu cerem închiderea acelor ferestre, însă cerem ca ele să nu primească lumina de pe fondul nostru și această cerere o întemeiem pe dispozițiunile citatelor texte de lege, cari sunt categorice.

„Tribunalul neluând în considerare aceste mijloace ale noastre comite mai întâi un exces de putere, pentru că obligat era să discute aceste mijloace ale noastre și să arate pentru ce nu le găsește întemeiate, astfel că comite în același timp și o omisiune esențială și dă și o hotărâre nemotivată asupra acestui punct.

„Tribunalul nu răspunde nici la mijlocul nostru tras din stipulațiunea prevăzută în actul de vânzare sub art. 11.

„Noi, invocând art. 612, 622 și 623 cât și art. 635 cod. civ. arătăm că după aceste texte de lege, proprietarul vecin, deși are dreptul să deschidă ferestrele la distanțele arătate de art. 612 și 613, însă n'are dreptul ca prin lucrările sale să-și creze o servitute asupra fondului vecin de a primi lumina, servitute care dacă ar continua, s'ar dobândi prin prescripțiunea de 50 de ani.

„Tribunalul, când decide dar că intrătura zidită în modul cum există azi, adică cu dreptul de a primi lumina de pe proprietatea noastră, violează zisele texte de lege, iar când dă de o parte discuțiunea pe care am angajat-o în instanță, comite un învederat exces de putere încât, dacă s'ar confirma judecătorește starea actuală de lucru în viitor, d-na Sofia Rădulescu ar avea în conformitate cu art. 1890 cod. civ. un drept dobândit de servitute activă asupra imobilului nostru de a primi lumina la cele trei ferestre, iar noi ne-am găsi în imposibilitate de a construi pe propriul nostru fond în dreptul deschiderii intrăturii din casa d-nei Rădulescu.

„Excesul de putere rezultă și din faptul că Tribunalul nu respectă convențiunea părților adică art. 11 din actul de vânzare, astfel că violează și art. 969 cod. civ.“.

Considerând că recurenții se plâng prin motivul de

casare că Tribunalul și-a fondat sentința de respingere pe considerațiunea că cele trei ferestre de vedere din intrând sunt la distanța legală față de linia despărțitoare a imobilelor omițând să discute obiecțiunea ridicată de dânsa la aceasta și anume că deși toate acele trei ferestre din intrând sunt construite la distanța legală, totuși atâta vreme cât intimata a acoperit intrândul în partea lui superioară prelungind acoperișul casei și deasupra intrândului până la linia despărțitoare a imobilelor din care cauză aceste ferestre își primesc aerul și lumina în mod exclusiv de pe proprietatea lor, prin aceasta intimata urmărește a le aservi proprietatea lor, tinzând a câștiga prin prescripție o servitute, care să aibă ca urmărire pentru ei pierderea dreptului de a-și mai înălța în viitor un zid despărțitor pe linia de hotar, care să acopere acel intrând.

Considerând că Tribunalul în adevăr omite să discute această obiecțiune ridicată de recurenți; că, este locul a vedea dacă omisiunea este și esențială, adică dacă luată în considerațiune această susținere, ar fi schimbat soluțiunea procesului.

Considerând că a primi aer și lumină de pe proprietatea vecinului este un act de folosință normală atunci când acest fapt este urmarea firească a unei situațiuni, fără nici o manifestare de nici un fel a voinței de a restrânge dreptul vecinului, deci de a împieta asupra dreptului lui; că, dacă un atare act denumit act de pură facultate nu este susținut de a servi de fundament unei prescripții, neexistând nici unul din cele două elemente ale posesiunii. lucrul se schimbă atunci când proprietarul întovărășește actul său de folosință în această direcțiune de o lucrare vizibilă și aparentă, făcută chiar pe terenul său și care evidentiază începutul unei adevărate posesiuni susceptibilă de a servi drept fundament unei prescripțiuni: că, într'un atare caz, se poate vorbi de o contrazicere din partea acestui proprietar a dreptului de proprietate al vecinului și că, în adevăr, în speța de față intimata construind deschizătura intrândului pe linia de hotar și acoperind-o de asupra, și-a exteriorizat în mod neîndoios voința ca cele trei ferestre din intrând să-și aibă vederea dela vecin și tot dela el să-și primească întotdeauna și în mod exclusiv aerul și lumina, că o atare situațiune mai implică în mod necesar manifestarea voinței sale ca deschizătura intrândului să nu poată fi nici odată astupată fiindcă în momentul când un atare fapt ar avea loc, dreptul său de vedere cu cele trei facultăți ce le implică: vedere, aer și lumină, ar fi complet anihilat.

Considerând că lungă posesiune, exercitată în condițiunile legale are ca efect să transforme o situațiune de fapt în una de drept; că dar modul și condițiile de fapt în care intimata înțelege a se folosi de acel intrând și ferestrele lui, o va putea conduce prin prescripție în baza art. 623 c. civ. să-și fondeze din toate acestea un drept pe care îl va putea opune cu succes recurenților de astăzi, atunci când dânsii înțelegând a ușa și ei de dreptul lor, ar voi să ridice pe linia de hotar un zid despărțitor de o așa înălțime în cât să astupe deschizătura intrândului; că, în atare condițiuni, fiindcă obiecțiunea recurenților ridicată în fața instanței de fond, dacă ar fi fost luată în considerațiune era de natură a schimba soluțiunea, de aceia și omisiunea instanței de fond este esențială și prin urmărire, motivul de casare și recursul sunt întemeiate.

Apreciind și asupra cererii de cheltueli de judecată. Pentru aceste motive, Curtea admite recursul etc.

CURTEA DE APEL CHIȘINĂU S. I-a.

Audiența dela 23 Martie 1929

Președenția d-lui ȘTEFAN GURĂU, Consilier

Vladimir Leahu cu Ministerul de Interne

Decizia No. 3

Contencios administrativ. Funcționar public. Pretor. Infracțiune gravă la lege. Suspendare până la judecarea acțiunii penale. Dacă are drept la salariul funcțiunii pe timpul suspendării. Art. 58 din legea Statutului funcționarilor publici.

Suspendarea unui funcționar public, prevăzută de art. 58 din legea Statutului funcționarilor publici, echivalând cu o eliminare temporală din funcțiune, ce trebuie a se transforma în definitivă (destituire) în caz de condamnare definitivă, sau care se poate transforma în definitivă chiar și în ipoteza achitării, — căci funcționarul în acest caz va fi trimis în judecata comisiei de disciplină spre a decide de mai poate fi reprimat în serviciu, — funcționarul nu are drept la salariu pe timpul eliminării decât numai dacă a fost reprimat în serviciu.

Curtea,

Asupra acțiunii în contencios, intentată de Vladimir Leahu împotriva Ministerului de interne:

Având în vedere acțiunea intentată, concluziunile orale ale părților și actele dela dosar din care rezultă următoarele:

Vladimir Leahu, pretor al plășii Hâncești jud. Lăpușna, prin petițiunea din 22 Februarie 1929 de intentarea acțiunii, adresată d-lui prim președinte al Curții de apel se plânge că, conform deciziei No. 1045 din 1929 a Ministerului de interne, fiind suspendat din funcțiune de la data de 22 Ianuarie a. c., i se reține jumătate din leafă. Și fiindcă legea statutului funcționarilor publici nu prevede reducerea lefei în caz de suspendare și fiindcă actul Ministerului de interne de a-i reține o parte din salariu este un act ilegal administrativ, în virtutea art. 1 și 4 din legea contenciosului administrativ, cere admiterea acțiunii, adică obligarea Ministerului la plata salariului cu cheltueli de judecată.

Că reclamantul în desvoltarea motivelor de apel în fața instanței susținându-și acțiunea, precizează că art. 58 din legea statutului funcționarilor publici, în baza căruia a fost suspendat nu prevede reținerea salariului în caz de suspendare, pe când intimatul, Ministerul de interne, argumentează că tocmă din interpretarea acestui articol rezultă că funcționarul suspendat, în cazurile prevăzute de art. 58 nu mai are drept la salariu; iar dacă Ministerul a dispus să se plătească funcționarilor suspendați jumătate din salariu lunar, această dispozițiune trebuie considerată ca un act de grațitudine, isvorâtă dintr'un sentiment de umanitate.

Având în vedere că reclamantul Vladimir Leahu prin ordonanța definitivă No. 76 din 1927 a judecătorului de instrucție Cab. I, de pe lângă Tribunalul Lăpușna, pentru delictele prevăzute și pedepsite de art. 550 și 140 comb. cu art. 17 din legea băncilor populare, încă dela 11 Mai 1927, a fost trimis în judecata judecătoriei de ocol respective. Că, abia la 21 Ianuarie 1929, procesul fiind pendinte la Tribunalul Lăpușna s. II-a (dos Nr. 1187 din 1928), Ministerul de interne, în baza art. 58 din legea statutului funcționarilor publici, prin deciziunea Nr. 1045 a decis suspendarea reclamantului din funcțiunea de pretor al plășii Hâncești până la pronunțarea justiției.

Că reclamantul prin acțiunea ce a intentat în contencios nu se plânge împotriva deciziunii de suspendare (pe care desigur o socotește legală, după cum și este, deoarece conf.

art. 58 din statut când funcționarul public este dat în judecată pentru delapidare, suspendarea este obligatorie), ci împotriva dispozițiunii Ministerului de interne de a-i se reține salariul, dispozițiune pe care o socotește arbitrară și ilegală.

Considerând că intimatul, Ministerul de interne, recunoaște că a hotărât pe cale de dispozițiune generală, că funcționarii suspendați în temeiul art. 58 din statut nu au drept la salariu, dar din motive de umanitate li se acordă până la pronunțarea justiției jumătate din salariul de bază și accesorii (ceace se constată și din adresa No. 0,5882 P. din 14 Martie 1929 a Ministerului de interne, Dir. personalului, cum și din procesul verbal No. 78 din 16 Noembrie 1924 al Comisiunii centrale de numiri și înaintări);

Considerând că această dispozițiune a Ministerului este necontestat un act administrativ de autoritate, care, dacă ar fi fost făcut cu călcarea legilor și regulamentelor, ar putea să fie sfărâmat pe calea unei acțiuni în contencios ce se poate intenta oricând. Că, deci, acțiunea intentată pe temeiul art. 1 și 4 din legea pentru Contenciosul administrativ, este în principiu admisibilă.

Având în vedere, că ceace urmează să se examineze acum, este numai cesiunea, dacă Ministerul de finanțe, în cazul suspendării funcționarului pe temeiul art. 58 din statut, este obligat pe timpul suspendării să-i servească salariul, sau, dacă funcționarul suspendat, are drept la salariu în acest interval de timp.

Având în vedere că art. 16 din statutul funcționarilor publici prevede într'adevăr că funcționarii au drept la salariul corespunzător gradului sau funcțiunii ce ocupă și la accesoriu, însă acest drept derivă din principiu, că salariul este echivalentul muncii și serviciului prestat, de unde rezultă că, dacă funcționarul care nu voește, nu mai poate din cauză de forță majoră, sau nu-i mai este permis de lege să-și continue serviciul, nu mai are drept să-și pretindă nici salariul, care i s'ar fi convenit în cazul prestării serviciului. De aceea, se și reține salariul funcționarului ce lipsește nemotivat de la serviciu. Și tot ca consecință a principiului de mai sus, Statutul, chiar în caz de boală, nu plătește salariul integral funcționarului său decât până la trei luni; după trecerea a trei luni, i-l reduce la jumătate, iar după un an, pe funcționarul său îl pune în disponibilitate. Tot pentru același motiv, că salariul nu este decât echivalentul serviciului prestat, este logic să admitem în principiu, ba chiar cu mai mult drept cuvânt că funcționarul suspendat nu are dreptul la salariu, fiindcă din vina sa, este împiedicat de a-și mai îndeplini serviciul.

Având în vedere că legea statutului funcționarilor publici prevede două feluri de suspendări: una mai puțin gravă, ce nu poate să dureze decât maximul trei luni, determinată de interesul serviciului sau al cercetării disciplinare, ce poate să aibă loc cel mult cu o lună înainte de trimiterea funcționarului înaintea Comisiunii disciplinare, care trebuie să se pronunțe în cel mult două luni (art. 57) și o altă suspendare, spre deosebire de cealaltă, totdeauna obligatorie și nedefinitivă în timp. Ea are loc neapărat atunci când în contra unui funcționar s'a deschis acțiune publică pentru una din infracțiunile grave, anume prevăzute de lege; această suspendare nu are alt termen decât hotărârea definitivă a instanței de reprimare, de unde rezultă că, poate să dureze ani de zile, după cum de fapt și durează, mai ales când funcționarul învinuit, simțindu-se vinovat, are interes să nu se judece.

Considerând că art. 57 din statut, referindu-se la suspendarea de natură disciplinară zice: „Această suspendare nu atrage după sine pierderea salariului, nici a vechimei“, de unde trebuie să concludem că toate celelalte cazuri de suspendare — adică cele prevăzute de art. 58 din statut — atrag, după ele și pierderea salariului și a vechimei. Fiindcă înțelesul logic al cuvântului „această“ dat fiind că cuvântul „această“ este pus înaintea cuvântului „suspendare“, așa încât

și accentuarea frazei cade în mod deosebit asupra lui, este „numai această“, adică „numai această suspendare“ (în o poziție cu toate celelalte, cari urmează în art. 58).

Considerând că în art. 58, după ce arată că suspendarea este obligatorie, dacă împotriva funcționarului s'a deschis acțiune publică pentru vreuna din infracțiunile anume enumerate în el, spune că, atunci când funcționarul a rămas condamnat definitiv, suspendarea se transformă de drept în destituire, iar și dacă a fost achitat, va fi trimis în judecata Comisei de disciplină spre a decide de mai poate fi reprimat în serviciu.

Că din toate acestea rezultă lămurit, că suspendarea prevăzută de art. 58 echivalează cu o eliminare temporală din funcțiune, eliminare temporală ce trebuie a se transforma în definitivă, atunci când funcționarul a rămas definitiv condamnat, și ce poate să se transforme în definitivă, chiar și în ipoteza achitării. Căci dacă legiuitorul nu ar fi înțeles acest lucru nu s'ar fi exprimat în modul arătat „funcționarul poate fi sau nu fi reprimat în serviciu“ ci ar fi trebuit să zică: „poate fi sau nu scos ori eliminat din serviciu“, fiindcă noțiunea reprimării în serviciu implică neapărat ideea eliminării din serviciu, din însuși momentul suspendării.

Considerând, că nu se poate concepe ca funcționarul eliminat din serviciu să mai aibă drept la salariu, pe timpul eliminării (decât dacă a fost reprimat, în care caz eliminarea s'ar considera ca și cum n'ar fi fost)..

Considerând pe de altă parte, că nu e de admis ca în intențiunea legiuitorului să fi fost ca în caz de boală a funcționarului, când sentimentul de umanitate trebuie să predomină, acestuia să-i se reducă salariul la jumătate, și după expirarea unui an să fie scos din serviciu, pe când funcționarul suspendat, asupra căruia planează grave învinuiri de natură a fi pedepsite cu închisoarea și cu pierderea tuturor drepturilor, să se bucure de salariul integral ani de zile până la pronunțarea definitivă a justiției, când va urma să se decidă asupra situației lui.

Că dacă Ministerul de interne, din anumite considerațiuni, a decis să se plătească jumătate din salariu și accesorii funcționarilor, suspendați în cazurile art. 58, de aci nu rezultă pentru el și obligațiunea de a plăti în întregime salariul, și nici dreptul celui suspendat de a-l pretinde.

Că așa fiind, acțiunea intentată de reclamantul Vladimir Leahu este nefondată.

Apreciind și asupra cheltuelilor de judecată cerute de intimat, pe care instanța le fixează la suma de lei 1000.

Pentru toate aceste considerațiuni, redactate de d. Consilier D. Munteanu, Curtea respinge ca nefondată, etc.

(ss) St. Gurău, I. Teodorowschi, D. Munteanu.

Prim grefier, (ss) D. Demetrescu

NOTA. — Suspendarea unui funcționar public — ca măsură provizorie — atrage după sine pierderea salariului în timpul suspendării? In caz negativ poate să aibă loc o suspendare a plății până la reprimirea funcționarului în serviciu? Funcționarul „suspendat“ continuă a fi „în serviciu“? Funcționarul suspendat continuă a fi funcționar? Atâtea chestiuni cari au fost puse înaintea instanțelor noastre judecătorești de contencios administrativ și soluționate în mod diferit. Curtea de Apel Timișoara și Curtea de Apel Chișinău secția I-a (prin decizia ce adnotăm) au admis că funcționarul cât nu face serviciu nu are în principiu drept la salariu. S'a zis că între funcționar și Stat intervine un contract de locațiune de serviciu cu caracter sinalagmatic: do ut des, sau mai bine zis „do ut facias“. Funcționarul nelucrând, n'are drept nici la salariu care este echivalentul muncii sale. Statutul funcționarilor publici prevede două feluri de

suspendări provizorii posibile: una care se face de autoritatea care întrebunțează funcționarul, în mod facultativ, în interesul cercetărilor când funcționarul n'a comis vreuna din faptele grave enumerate prin art. 58 din legea statutului. Această suspendare facultativă, prevăzută de art. 57 L. st. f. p. nu atrage cu sine pierderea salariului zice textul art. 57. Deci numai aceasta, pronunță Curtea din Chișinău, iar nu și suspendarea care are loc conf. art. 58 din statutul funcționarilor publici când s'a deschis contra funcționarului acțiune publică pe baza ordonanței judecătorului de instrucție pentru una din faptele mai grave enumerate de textul sus citat. Chiar dacă nu s'ar admite argumentul per „a contrario“ încă Curtea invocă principiile generale de drept după cari salariul este datorat numai pe baza unei contra-prestațiuni, iar suspendarea fiind în cazurile prevăzute de art. 58 obligatorie pentru autoritatea lângă care lucrează funcționarul, ea n'are loc prin fapta acelei autorități și deci nu se vede pentru ce autoritatea ar fi obligată să plătească!

Intr'un al doilea sistem (C. Apel București 11 28 din 1927) se admite că funcționarul suspendat are drept la plata salariului, dar acesta urmează să se rețină de autoritate pentru a-i se plăti în caz de achitare și reprimire în funcțiune. Rațiunea suspendării plății ar fi deci tocmai faptul că funcționarul suspendat poate fi reprimat în funcțiune (art. 58) sau nu. In caz de reprimire ar fi nedrept ca să suferă în urma unui denunț poate răuvoitor. In caz contrar, ar fi greu pentru autoritate să procedă la recuperarea salariului.

Intr'un al treilea sistem, Curtea de apel Cluj, Curtea de Apel Oradea și deciziunea Inaltei Curți de Casație 97 din 1930, pronunțată după divergență, prin care instanța noastră de drept a respins recursul Ministerului de finanțe în proces cu I. Pop, se admite că suspendarea prevăzută de art. 58 din legea statutului funcționarilor publici ca și cea din art. 57 aceeași lege nu atrage pierderea salariului nici a vechimei funcționarului.

Intr'adevăr zic susținătorii acestei teze, și astfel pronunță și Inalta Curte, funcționarul, în principiu, pe baza art. 16 din legea statutului funcționarilor publici are drept la salariu. Decăderile sunt de strictă interpretare. Ele nu se pot extinde prin analogie nici prin argumentul „a contrario“, adică din faptul că la suspendarea facultativă de sub art. 57 se prevede că „această“ suspendare nu atrage pierderea salariului, nu se poate deduce (deși suspendare disciplinară nu există, ci numai cele două suspendări provizorii dela art. 57 și 58) că cea suspendare de sub art. 58 atrage pierderea salariului, întrucât o asemenea decădere de drepturi trebuie pronunțată în mod expres. Până la definitivă lui înlăturare, funcționarul este încă în funcțiune și deci trebuie să se bucure de toate prerogativele ei.

Cu toată necesitatea soluționării generale, aci, ca și pretutindeni aiurea speță, cazul în sine, n'a putut să fie trecut cu vederea. Astfel s'a prezentat în fața Curții din Chișinău cazul unui funcționar dat în judecată pentru o faptă penală gravă, având împotriva-i și o ordonanță definitivă a judecătorului de instrucție. Autoritatea conform art. 58 din legea statutului funcționarilor publici, fusese obligată să-l suspende. El nu mai făcea serviciu de ani de zile, lăsând însă să se prelungească la infinit procesul penal. In asemenea condițiuni cu drept cuvânt a putut instanța de fond să se întrebe dacă un asemenea „funcționar“ mai este

funcționar altfel decât cu numele. Atunci, când legea oprește autoritatea de a mai primi serviciile până la pronunțarea *definitivă* a instanțelor penale (art. 58 al. 3) și când el în consecință nu face nici un serviciu efectiv, justiția este în drept să se întrebe dacă autoritatea nu poate lua anumite măsuri împotriva-i și din punct de vedere al salarizării. Argumentul ce se bazează pe art. 16 din statut stabilind printre drepturile funcționarilor și acela de a primi leafa, ni se pare prea absolut. În ultimă analiză, raportul dintre funcționar și Stat nu este altceva decât un contract de locațiune (locatio operarum). Să presupunem că într-un contract de închiriere a unui lucru imobil, de exemplu cineva ar deduce din faptul că printre drepturile închirietorului e prevăzut și dreptul de a primi chirie, orice purtare ar avea proprietarul unei case de exemplu față de chiriaș, fie că ar schimba forma lucrului, fie că n'ar pune tot imobilul la dispoziție, trebuie, întrucât este *locator*, să primească chirie și toată chiria. El continuă a fi *locator*, însă numai cu numele atunci când nu-și îndeplinește funcția sa. Tot astfel și cu *locatorul* de servicii care este funcționarul. Legea prevede într'adevăr că funcționarul are drept la remunerație (salariu). Dar nu zice „orice funcționar în ori ce situație ar fi el, ci enumeră drepturile funcționarului cari drepturi în contractele sinalagmatice — fie de drept privat, fie de drept public — nu pot fi decât o *contra-valoare* a unei *contra-prestațiuni*.

NICOLAE WEISENGRUN.
Avocat al Statului

CURTEA DE APEL DIN BUCUREȘTI, S. III-a.

Audiența de la 19 Februarie 1930

Președinția d-lui N. RACOVICĂEANU, consilier

Colonelul Gh. Crăiniceanu cu Ministerul domeniilor
și agriculturii

Decizia civilă No. 104

Act administrativ de autoritate. Când poate fi anulat. Legea pentru improprietărea ofițerilor decorați cu Ordinul „Mihai Viteazul” din 15 Mai 1927. Condițiunile cerute de lege pentru a putea fi improprietărit în baza ei. Teren disponibil. Dreptul și chiar datoria administrației de a-și retrage singură actele de autoritate făcute cu înfrângerea legii. Art. 1 l. cont. ad-tiv,

1. Pentru ca un act de autoritate să poată fi anulat pe calea contenciosului administrativ, sub cuvânt că *vatămă* drepturile reclamantului, trebuie ca el să fie făcut de administrație cu *călcarea legilor și a regulamentelor*.

2. Improprietărea ofițerilor decorați cu Ordinul „Mihai Viteazul”, potrivit legii din 15 Mai 1927 pentru improprietărea acestei categorii de ofițeri, nu se poate face de cât pe terenurile disponibile, alese de ofițeri, în ordinea fixată de lege, din tabloul terenurilor disponibile întocmit de Ministerul Domeniilor, iar nu și pe terenurile nedisponibile, care sunt rezervate în vederea unei alte destinațiuni.

3. Actele abuzive ale autorității administrative făcute cu *călcarea legii*, dacă nu pot să *vatăme* drepturile altora, ele nu pot nici să *creeze drepturi în favoarea lor*, ca unele ce sunt în *afară de lege*, singura care, în ultimă analiză, *creiază dreptul și-l garantează*.

4. Autoritatea administrativă, când face un act ilegal, poate să și-l retragă singură, dându-și seama de ilegalitatea actului făcut, pentru a intra în legalitate și aceasta, nu numai când, prin actul ilegal *vatămă*

drepturile altora, dar și atunci când, printr'ansul, creiază drepturi în favoarea lor, în afară de căderile legii.

S'au ascultat d-l avocat Popovici-Mavrodin din partea reclamantului și d-l avocat Victor Pop din partea intimatului.

Curtea,

Asupra acțiunii făcute, prin petițiunea înreg. la Nr. 101.53 din 11 Septembrie 1928, de către Colonel Gh. Crăiniceanu, domiciliat în București str. Cometa Nr. 27, în contra Ministerului Domeniilor și Agriculturii, cu sediul în București Bulevardul Carol și a Casei Centrale a Cooperăției și Improprietării, cu sediul în București, str. Sf. Dumitru Nr. 2, prin care cere ca, în conformitate cu art. I și urm. din legea pentru Contenciosul administrativ, să se declare nulă și inexistentă și să se anuleze dispozițiunea luată de Direcția funciară din Casa Centrală a Improprietării prin ordinul Nr. 25.710 din 24 Iulie 1928 constatată și adusă la îndeplinire prin procesul verbal din 8 August 1928 încheiat de I. N. Atanasiu-Buzăgiu, Consilier agricol al județului Bihor și în consecință să fie desființate aceste acte, constatându-se ilegalitatea lor, cu cheltuieli de judecată și onorariu de avocat.

Având în vedere actele și lucrările din dosar cum și concluziunile orale și scrise ale părților.

Având în vedere, că, din toate acestea se stabilește în fapt următoarele :

Pentru aducerea la îndeplinire a dispozițiunilor legii pentru improprietărea ofițerilor decorați cu ordinul „Mihai Viteazul” din 15 Mai 1927 pe terenurile disponibile, în vederea întocmirii tabloului acestui fel de terenuri din care ofițerii decorați cu ordinul „Mihai Viteazul” urmau să-și aleagă loturile în ordinea fixată de lege, Direcțiunea funciară din Casa Centrală a improprietării, între alte consilierate agricole se adresează la 19 Mai 1927 cu ordinul Nr. 20.386 și consilieratului agricol al județului Bihor, cerându-i să-i prezinte *situația terenurilor disponibile*, pe care se poate face improprietărea ofițerilor decorați cu ordinul „Mihai Viteazul”.

La 30 Mai 1927, cu raportul Nr. 3, Consilieratul agricol al județului Bihor înaintează tabloul din care rezultă că în comuna Oradea s'au dat ca disponibile 143 jugăre din Moșia Wolf, expropriată dela Episcopatul romano-catolic din Oradea.

La 27 Septembrie 1927, cu ordinul Nr. 35.745, Direcțiunea funciară din Casa Centrală a Improprietării face cunoscut Consilieratului agricol al județului Bihor că, din acel disponibil, s'au aprobat două loturi a câte 25 jugăre, care au fost trecute pe tabloul terenurilor disponibile sub Nr. 15, jud. Bihor, comuna Oradea, din care cei decorați cu ordinul „Mihai Viteazul” urmau să-și aleagă loturile în ordinea fixată de lege, tablou publicat în Monitorul Oficial cu Nr. 17 din 22 Ianuarie 1928, la pagina 876-878.

În urma întocmirii acestui tablou de terenurile disponibile și a alegerii făcute de fiecare ofițer în ordinea trecerii lor pe tabloul de ofițeri decorați cu ordinul „Mihai Viteazul” întocmit de Ministerul de război în conformitate cu regulamentul legii din 15 Decembrie 1927, Direcțiunea funciară din Casa Centrală a improprietării, la 30 Martie 1928, cu ordinul Nr. 10.499, comunică Consilieratului agricol al județului Bihor să-i pună la dispoziție acel lot, spre a-l lua în primire.

Cum colonelul Crăiniceanu, când s'a prezentat să-și ia în primire acel lot dela Consilieratul agricol al județului Bihor, nu i-a plăcut, a cerut Direcțiunei funciare, prin petițiunea înreg. la Nr. 15.776 din 5 Aprilie 1928, să-i aprobe schimbul cu un alt teren din moșia Ioșia, din marginea orașului Oradea, deși acest teren nu era trecut pe tabloul loturilor dis-

ponibile din care cei decorați cu ordinul „Mihai Viteazul” urmau să aleagă, el având o altă destinațiune.

Direcțiunea funciară din Casa Centrală a împroprietăririi, la 7 Aprilie 1928, cu ordinul Nr. 12.225, înaintează cererea aceasta a colonelului Crăniceanu Consilieratului agricol al județului Bihor, cu mențiunea că aprobă schimbul cerut „dacă bine înfeles, terenul este liber”.

Drept răspuns, la 27 Aprilie 1928, cu raportul Nr. 109 Inspectoratul General agricol al Regiunii de inspecțiune Oradea comunică Casei centrale a Improprietăririi Direcțiunea funciară că, întrucât terenul din moșia Ioșia solicitat de reclamant spre a fi împroprietărit pe dânsul în schimbul lotului din moșia Volf cu care fusese împroprietărit, este chiar în marginea orașului Oradea, intră între terenurile rezervate prin jurnalul Consiliului de Miniștri ca rază de 2½ km, pentru dezvoltarea orașului și este singurul teren ce a mai rămas la marginea orașului pentru locuri de case pentru locuitorii îndreptățiți din Oradea, el nu este disponibil.

În urma acestei încunoștiințări, la 5 Mai 1928, Direcțiunea funciară, cu telegrama Nr. 14.925 comunică Consilieratului agricol al județului Bihor, că se anulează ordinul 12.225 din 7 Aprilie 1928, urmând ca colonelul Crăniceanu să-și mențină lotul din moșia Wolf, pe care și-l alesese din tabloul terenurilor disponibile și care-i fusese atribuit.

La 26 Iunie 1928, prin petițiunea înreg. la Nr. 29.404, colonelul Crăniceanu solicită din nou Casei centrale a împroprietăririi împroprietărirea sa pe un alt teren, în locul celui de pe moșia Volf pe care fusese împroprietărit, arătând în acea petițiune că ar fi căzut de acord cu Consilierul agricol din Oradea ca să i se atribuie lotul de pe Șoseaua Oradea-Mare Arad din stânga Școlii, de pe moșia Ioșia.

În urma acestei cereri la 28 Iunie 1928, cu ordinul 21.990 Direcția funciară a împroprietăririi comunică colonelului Crăniceanu că a aprobat ca cele 25 ha. ce i se cuvine în calitate de ofițer decorat cu ordinul „Mihai Viteazul” să i se dea din moșia Ioșia, din terenul deținut de Consilieratul agricol din Oradea-Mare, astfel cum ceruse reclamantul și să se prezinte Consilieratului agricol să i se dea terenul în primire, iar cu ordinul Nr. 21.991 din acea zi comunică Consilieratului agricol aprobarea.

Drept răspuns acestui ordin, la 2 Iulie 1928, cu raportul Nr. 217, înregistrat la Casa Centrală a împroprietăririi la Nr. 51.151 din 6 Iulie 1928, Inspectoratul general agricol al Regiunii de inspecție Oradea arată Casei Centrale a împroprietăririi că terenul asupra căruia s'a dispus prin acest ordin, împroprietărirea colonelului Crăniceanu este tot terenul pe care reclamantul îl mai solicitase în schimbul celui de pe moșia Volf, asupra căruia i se aprobase împroprietărirea prin ordinul 12.225 din 7 Aprilie 1928, sub condițiunea dacă este disponibil, împroprietărire care, în urma raportului cu Nr. 109 din 27 Aprilie 1928 al Inspectoratului General agricol, prin ordinul telegrafic Nr. 14.925 din 5 Mai 1928, i-a fost refuzată, terenul nefiind disponibil, ci din cele destinate pentru nevoile orașului Oradea.

În urma acestui raport Direcțiunea funciară dându-și seamă de eroarea în care a căzut și că este vorba de același teren din moșia Ioșia asupra căruia i se refuzase împroprietărirea, cu ordinul Nr. 25.710 din 24 Iulie 1928 cere Consilieratului agricol din Oradea-Mare să suspende executarea ordinului 21.991 din 28 Iunie 1928, întrucât Ministerul Domeniilor a revenit asupra aprobării date cu privire la schimbul celor 25 jugăre atribuite colonelului Crăniceanu, urmând ca acestuia să i se atribue, fie vechiul lot din moșia Volf, fie un altul ce se va fixa de Consilieratul agricol Oradea, pentru care acesta va face propuneri Casei Centrale a împroprietăririi.

Cum, până la ajungerea ordinului acestuia Consilieratului agricol din Oradea, la 10 Iulie 1928 — în executarea ordi-

nului 21.991 din 28 Iunie 1928, pe care ordinul acesta îl revoca, — prin procesul verbal dresat la acea dată de 10 Iulie 1928, de Consilierul agricol al județului Bihor, i se predase terenul din moșia Ioșia colonelului Crăniceanu, — arătându-se, în același timp și cu acea ocazie că terenul nu este disponibil — în urma ordinului Direcțiunii funciare de a se anula procesul-verbal de predare, la 8 August 1928, Consilierul agricol din Oradea dresează procesul verbal de anulare predării lotului din moșia Colonelului Crăniceanu, făcută prin procesul-verbal din 10 Iulie 1928, întrucât terenul acesta intră în raza orașului Oradea, rămânând colonelului Crăniceanu vechiul lot din moșia Volf.

La 1 Septembrie 1928, — terminându-se lucrările Comisiunii instituite de Ministerul de interne și cel de domenii pentru a stabili care terenuri din cele expropriate sunt necesare Municipiului Oradea Mare în scopul dezvoltării și înfrumusețării orașului, lucrări care începuseră, în urma ordinului Nr. 17.252 din 25 Mai 1928 al Direcțiunii funciare către Inspectoratul general agricol din Oradea, menționat mai sus încă dela 28 Iunie 1928, — Inspectoratul General agricol, prin raportul Nr. 299, arată Direcțiunii funciare, care sunt terenurile necesare pentru dezvoltarea, înfrumusețarea și satisfacerea diferitelor interese ale orașului Oradea, printre care figurează și terenul în discuțiune din moșia Ioșia.

La 19 Noembrie 1928, Comisiunea urbană și rurală pentru împroprietărire din Oradea, prin hotărârea 877, dispune ca terenul acesta să fie destinat pentru locurile de casă ale funcționarilor, iar la 20 Martie 1929, prin hotărârea 229, — în urma aprobării Ministerului de domenii, ca acel teren să fie atribuit comunei Oradea pentru cimitir, aprobare comunicată Inspectoratului general agricol cu ordinul No. 6095 din 1 Februarie 1929, de către Direcția funciară, — Comisiunea de ocol urbană și rurală pentru împroprietărire din Oradea, hotărăște ca terenul acesta să fie dat în proprietatea orașului Oradea, pentru cimitir.

Având în vedere, că prin acțiunea de față colonelul Gh. Crăniceanu cere ca, în conformitate cu art. 1 și următoarele din legea pentru contenciosul administrativ să se anuleze dispozițiunea luată de Direcțiunea funciară din Casa centrală împroprietăririi prin ordinul No. 25.710 din 24 Iulie 1928, prin care s'a revenit asupra aprobării împroprietăririi sale pe terenul din moșia Ioșia, în schimbul celui din moșia Volf dispozițiune adusă la îndeplinire prin procesul-verbal din 8 August 1928 încheiat de I. N. Atanasiu-Buzagiu, Consilierul agricol al județului Bihor, prin care s'a anulat procesul verbal din 10 Iulie 1928 de predarea acestui lot colonelului Crăniceanu și în consecință să fie desființate aceste acte, ca ilegale, întrucât ating dreptul său de proprietate asupra acestui lot din moșia Ioșia, drept ce fusese dobândit de dânsul prin aprobarea ce-i fusese anterior dată la 28 Iunie 1928 și prin predarea lotului ca o consecință a acestei aprobări, făcută prin procesul-verbal din 10 Iulie 1928 al Consilieratului agricol.

Considerând, că potrivit art. 1 din legea pentru contenciosul administrativ, oricine se pretinde vătămat în drepturile sale printr'un act administrativ de autoritate făcut cu călcarea legilor și regulamentelor, poate face cerere, pentru recunoașterea dreptului său, la instanțele judecătorești competente.

Că întrucât potrivit acestui text de lege, calea contenciosului administrativ este deschisă numai aceluia cari, printr'un act de autoritate făcut de administrațiune cu călcarea legilor, sunt atinși în vre-un drept al lor, urmează să examinăm dacă actul administrativ de autoritate al Ministerului Domeniilor de a retrage aprobarea anterior dată de a fi împroprietărit colonelul Crăniceanu pe lotul din moșia Ioșia, în schimbul celui din moșia Volf, poate fi privit ca un act ilegal și dacă, prin această revenire asupra

aprobării anterior dată se atinge vre-un drept al de la- mantului.

Considerând că potrivit legii pentru improprietărea ofi- țerilor decorați cu ordnul „Mihai Viteazul” din 15 Mai 1927, ofiterii români activi, de rezervă și în retragere, de- corați cu ordinul „Mihai Viteazul”, până la data promul- gărei acestei legi, vor fi improprietăriți de Stat, fără plată cu loturi individuale de câte 25 jugăre în Ardeal sau 25 hec- tare în restul cuprinsului țării, de preferință pe frontieră, loturi ce vor fi inalienabile și indivizibile și care se vor destina de Ministerul agriculturii și domeniilor din terenurile disponibile.

Că, potrivit art. 2 și 5 din regulamentul acestei legi din 15 Decembrie 1927, Ministerul domeniilor avea însărcinarea să întocmească un *tablou de terenurile disponibile*, din care cei îndreptățiți urmau să-și aleagă loturile, în ordinea tre- cerei lor pe tabloul de ofițeri decorați cu ordinul „Mihai Vi- teazul” întocmit de Ministerul de război, pe clase și în fie- care clasă, în ordinea vechimei decretului de conferirea or- dinului.

Având în vedere că, în executarea dispozițiilor acees- tei legi și ale regulamentului ei, Ministerul de domenii a întocmit tabloul terenurilor disponibile publicat în Moni- torul Oficial No. 17 din 22 Ianuarie 1928, la paginile 876— 878, între care terenuri au fost trecute și două loturi din moșia Volf, sub No. 15, jud. Bihor, comuna Oradia, dintre care unul, fiind ales de reclamant, în urma convo- cărei ce i s'a făcut, cu ordinul No. 10.499 din 30 Martie 1928 a fost improprietărit asupra lui.

Că, întrucât terenul din moșia loșia solicitat de recla- mant în schimbul acestui teren din moșia Volf ce-i fusese atribuit, nu era trecut între terenurile disponibile indicate în acest tablou, cu destinațiunea specială, conform legii, de a fi împărțite cavalerilor Ordinului „Mihai Viteazul”, el nu-i putea fi atribuit, ca unul ce nu era disponibil, având o altă destinațiune.

Că, deși în urma ordinului No. 21.991 din 28 Iunie 1928 al Casei centrale a improprietării reclamantul a fost pus în posesiunea acestui teren, totuși, întrucât acest teren nu era trecut pe tabloul terenurilor disponibile destinate a fi împărțite Cavalerilor Ordinului „Mihai Viteazul” și într- u câț, din primul moment de când Casa centrală a improp- rietării, cu ordinul No. 12.225 din 7 Aprilie 1928, a cō- municat Consilieratului agricol al județului Bihor că aprobă schimbul sub condițiunea dacă terenul acesta din mo- șia loșia este disponibil, i s'a răspuns de Inspectoratul Ge- neral agricol al Regiunii de inspecțiune Oradia cu rapor- tul No. 109 din 27 Aprilie 1928, că terenul nu este disponi- bil, fiind din cele rezervate prin jurnalul Consiliului de miniștri pentru mărirea razei Orașului Oradia-Mare în ve- derea satisfacerei nevoilor acestui oraș, el nefiind disponi- bil nu putea fi atribuit, spre a fi improprietărit pe dânsul vre-unul din ofițerii decorați cu ordinul „Mihai Viteazul”.

Că, de altfel, din cele expuse mai sus se constată în fapt că Ministerul domeniilor încuviințase improprietărea reclamantului pe acest teren întrucât crezuse că el este un altul decât cel care, fiindu-i solicitat anterior la 5 Aprilie 1928, cu petițiunea înregistrată la No. 15.776, cu ordinul te- legrafic No. 14.923 din 5 Mai 1928 îi refuzase reclamantulu- i improprietărea asupra lui și că nu face parte din tere- nurile destinate a fi atribuite orașului Oradia-Mare, eroare care odată descoperită în urma raportului cu No. 217 din 2 Iulie 1928 al Inspectoratului general agricol, a fost repa- rată de îndată, revocându-se aprobarea dată sub imperiul acestei erori și restabilind astfel singur legalitatea pe care o înfrânsese.

Că faptul, că la acea dată, rezerva aceasta făcută în interesul Statului, pentru satisfacerea nevoilor orașului O-

radia, potrivit art. 1 paragraf. 5 și 4 al legii pentru refor- ma agrară din Ardeal nu fusese încă, repartizată pe insti- tuții în vederea satisfacerii diferitelor interese ale orașului și că atribuirea ei comunei Oradia, pentru cimitir, a fost făcută printr-o deciziune ulterioară punerii în posesie a re- clamatului, nu-i ridică acestei rezerve caracterul său de in- disponibilă din moment ce, prin jurnalul Consiliului de mi- niștri ulterior dat, era menită pentru satisfacerea acestor nevoi și din moment de repartizarea acestei rezerve nu pu- tea fi făcută de Comisiunile instituite în acest scop decât treptat, treptat, cu mersul lucrărilor lor.

Că în ce privește alegațiunea reclamantului că chiar dacă terenul era nedisponibil și, deci, nu-i putea fi atribuit, to- tuși din moment ce a obținut aprobarea lui și a fost pus în posesie, Statul nu mai poate reveni, întrucât i-ar atinge un drept intrat în patrimoniul său prin însuși faptul a- probării și punerii sale în posesiune, iar actul Statului de revenire asupra acestei aprobări ar constitui un act de au- toritate administrativă ilegal, ea este cu totul neîntemeiată întrucât, dacă actele abuzive ale autorității administrative, făcute cu călcarea legii, nu pot să vatăme drepturile alto- ra ele nu pot nici să creeze drepturi în favoarea lor, ca unele ce sunt în afară de lege, singura care, în ultimă a- naliză, creiază dreptul și-l garantează.

Că în ce privește alegațiunea reclamantului că chiar dacă terenul era nedisponibil și, deci, nu-i putea fi atribuit, to- tuși din moment ce a obținut aprobarea lui și a fost pus în posesie, Statul nu mai poate reveni, întrucât i-ar atinge un drept intrat în patrimoniul său prin însuși faptul a- probării și punerii sale în posesiune, iar actul Statului de revenire asupra acestei aprobări ar constitui un act de au- toritate administrativă ilegal, ea este cu totul neîntemeiată întrucât, dacă actele abuzive ale autorității administrative, făcute cu călcarea legii, nu pot să vatăme drepturile alto- ra ele nu pot nici să creeze drepturi în favoarea lor, ca unele ce sunt în afară de lege, singura care, în ultimă a- naliză, creiază dreptul și-l garantează.

Că astfel fiind, autoritatea administrativă când face un act ilegal, ea poate să și-l retragă singură, dându-și seama de ilegalitatea actului făcut, pentru a intra în legalitate și aceasta nu numai când, prin actul ilegal vatămă drep- turile alto- ra, dar și atunci când, printr'ânsul, creiază drep- turi în favoarea lor în afară de căderile legii.

Că, întrucât, în speță, actul prin care Ministerul de do- menii improprietărea pe colonelul Crăniceanu era făcut cu călcarea legii și constituia un abuz de autoritate, Ministe- rul era, nu numai în dreptul său, dar avea datoria, să re- tragă actul abuziv ce a făcut pentru a intra în legalitate, ceea ce nu poate fi de natură a-l prejudicia pe colonelul Crăniceanu, atingându-i vre-un drept al său, căci actele a- buzive ale autorității administrative, făcute cu înfrângerea legii, nu pot fi nici odată surse de drepturi.

Că, întrucât, se constată în fapt că actul de retragerea aprobării al Ministerului de domenii este legal, ca unul ce întronează legalitatea pe care autoritatea administrativă din eroare, o înfrânsese și prin el nu se aduce nici o atingere vre-unui drept al reclamantului, — care, născând din voința legiuitorului, iar nu din acordul comun al părților, nu putea lua ființă decât respectându-se legea de cel chemat să o aplice, — acțiunea acestuia, introdusă pe calea conten- ciosului administrativ urmează să fie respinsă ca nefon- dată.

Pentru aceste motive redactate de d-l Consilier Ștefan P. Mihăileanu, Curtea, respinge acțiunea etc.

(ss) N. Racoviceanu, Gh. Alimănescu, Ștefan P. Mihăi- leanu.

Grefier (ss) Orescu.